

శ్రీ రస్తు.

కర్మము.

దేవరాజనుభీప్రణీతము.

మద్రాస్

అంబికామయ్య ముద్రితము.

ఆర్. శంకరేశ్వర్ అండు సంపాదనాధికారము.

బ్రకటితము.

1929.

REGISTERED COPY RIGHT.

హంరాం నేగపరకూరి.

మొలచియున్న చెట్టుననుండి యందం దొక్కొక్క పిట్ట కొల కొలమని కూయుచుండును. తక్కిన యెడలెల్ల నిశ్శబ్దముగా నుండును.

ఇంతలోఁ దూరుపునఁ గొంత తేటఁ దనము పొటమరించు చుండును, ఇప్పుడు గ్రాహ్యముహూర్తము. ఇది స్నాన జపాదులకు మిక్కిలియు యోగ్యమగు కాలముగదా! అశ్వనదియందొక రేవు స్థలం బుడబుడమని శబ్దమేదియో వినవచ్చుచుండును. తూర్పుదిక్కుననుండి పొంగి పొరలి వ్యాపించుచున్న తెలుఁగున నటుచూడఁగా నేదో నల్లనియొక వస్తువు కోనఁబడుచుండును. అది యలలనుండి కొట్టికొని వచ్చు ప్రాచీనశిల గుమిగా నుండునే? అట్లు తోచుటలేదు. లేచుచు ముగ్ధుఁడగుచు నుండుటంబట్టి యదియొక ప్రాణియేయని తోచెడిని, మఱియు నీటియందుఁ గ్రుంగుచున్న చిప్పఁడను, వినవచ్చుటచే మానవుఁడయి యుండిచోవును.

సూర్యకిరణములు దూర్పుదిక్కునఁ బై కెగసి యాకాశమునఁ గ్రాశించుండును అప్పుడాతఁడె దట్టంపు జడలును, గడ్డమును దేటుగాఁ జెలియచుండును. అతఁడు మునియైయుండే నోవును. అతఁడు స్నానముచేసి, సంధ్యవార్షి, నీటినుండి, గట్టునయికివచ్చి యటచున్న నారచీరయొకటి యెత్తికట్టుకొనెను, పిదప సత్రంబు నీవున నల్లని యిట్టితో లొకటి వ్రేలాడవైచికొనెను.

అతని చేతియందుఁ గప్పెరవంటి యొక కుండికయును మోడుగు కోలయు, మఱియొకచేత నక్షరమును, మెడయందు రుద్రాక్ష మాలికయు నుండెను. విగ్రహము మిక్కిలి పొడనై తగుపాటి యొడ్డుపొడుగు గలిగి గోరోజనపు చాయతోఁ గూడియుండెను. శిరమున దట్టముగానున్న జడలగుమికిని, మీసల గుబురునకును నడుమ నాతని మిడి గ్రుడ్లు మిక్కిలి యెఱ్ఱనై వేడిచూపులు నిండించుచుండెను.

సూర్యుఁ డుదయించుచుండెను. అతఁడట్లు జపాదులు దీర్ఘ కొని దండమును గమండలుపు నెత్తికొని యక్షసరము ద్రిష్పచు బయలుదేఱెను. ఆ విగ్రహము సమీపించుకొలఁదిఁ జూచు టకు మిక్కిలి భయంకరముగ నుండెను. అతని యవయవము లెల్ల దీర్ఘ కూర్చినట్లు మిక్కిలి దర్శనీయములుగా నుండెను. గాని ముఖమునందు మాత్రమేతయు నుగ్రమగు తేజము ప్రభవించుచుండెను. అతఁడడుగులవేగముగా నిడుటచే భూతల ముదరుచుండెను. దారిని తాము రప్పలెన్ని యడ్డపడినను స్త్రీత్యారము గావించును. అతనివైఁ బట్టినీడపడినను మిట్టి పడును. ఎదురుపడిన వానినెల్ల ; “బదపద” మని గ్రుడ్లెఱ్ఱచేసి యదల్చును. అతని యావేగపు టడుగులును, దీక్ష్యపు చూపు లును, మిట్టిపాటును గాంచినచో నతఁడొక మిడిమేలపుఁ దాపసి యని గోచరించుచుండెను. కోపమే యా రూపముధరించెనో

యనునట్లుండెను. అతఁడు ముందు వెళ్ళులు చూడక చిరచిర
మని పోవుచుండెను.

ఆలాగున పోవుచుండు సతఁడొక పట్టణమునఁ బ్రవేశిం
చెను. అది కుంతిభోజని నగరము, అతఁడచ్చట రాజ వీధిని
పోవుచుండెను. అచ్చటిజను లప్పుడప్పుడే వారివారి పనులకోసకు
వీధులందు మూఁగుచుండిరి. కొందఱ తాతనిఁజూచి యాతఁ
డెవ్వఁడో ముసీంద్రుఁడగునని తలచి దమంతట దారి తొలఁగు
చుండిరి. మఱికొందఱతనిఁ జూడకయుండి యీతని యడల్పుచే
నులికిపడి యిట్టట్టు పఱచుచుండిరి. అతఁడట్లు పోయిపోయి రాచ
సగరు వాకిలిచేరెను.

అచ్చటనున్న ద్వారపాలకునిఁ జూచి యతఁడు! “తలతల”
మని గద్దించుచునే లోనికిఁజనఁ బోవుచుండెను. దావారికుఁ
డీతఁడెవ్వఁడో మహాత్ముడుగా నున్నాడని యెంచి యీతని
నడ్డగించుటకు వెఱచెను. రాజాక్షి యిట్టిని తెలియనందున
లోనికి విషవలేక యుపాయమున నిలుపఁదలచి ద్వారమున
కడ్డముగాఁబడి యతనికి నాహ్వానియుగాఁ బ్రశామముచేసెను.
మని; “ఓహీ! లే రామ్ము. లోనికిఁ బోవలయు” ననగా వాడు
“మహాత్మా! తమదివ్యనామము దెల్పినను గృత్యాకరింపుడు.
అంతపఱకు శరణాగతుఁడనగునే లేన” ననెను, అంతయుపి, “విని
పింపకపోయిన నీ వేమిసేయఁగలవు? నాయీ మర్ధానమ్మన

చూచిన నే నెవడనగు నదియో వెలియుట లేదా? యనెను. ఆ మాటలాలకించిన వెంటన వాడులేచి ద్వారమున కడ్డముగా నిలువబడి “ఓహో! తెలిసెను తాము దుర్వాస మునీం ద్రులా! ఇంద్రుడు చంద్రుడును మీ ప్రభావాబ్ధిని మునిగి దరిగానక యలజడినడుచుండ నొక బాలిశుడనగు నేనే చాటి వాడను?

ముని:—ఏమిరా! వింతలేస్తా వెలిపెట్టనున్నలాగునచోచె డిని. ఇంద్రునిపేరేల యెత్తితివి?

ద్వా:—వింతలేయివి? ఎంతలుగానె మీ ప్రభావము నకుఁ దీయుండదే? ఆయింద్రునకేదా తామాదనము దీవించి పుష్పమాలిక నిచ్చితరి? అతడేమి శిరమునదాల్చెనే? వెల్ల యేనుఁగు నెక్కుటచేగల్గిన సొంపు, త్రిలోకాధిపత్యమున గల్గిన వెంపు నివి కనుదెలియ నిచ్చునే? ఆ పూలదండ నాతడేనుఁగు తొండమునఁ బెట్టెనుగా! మృగమునకు మందార పుష్పమేల? అది యాపూలసరమును నలిపివై చెను. ఇంకఁదెలిసి నదియేకదా దేవరవారి కోపాటోపము! అతని యైశ్వర్య నాశము వింతయా? తమయనంత ప్రభావము ముండిట్టి చా రొకలెక్కయా? దేవతలకుఁ గాదుగదా; వారిఁబుట్టించిన బ్రహ్మకై నను మీపేరు విన్న గుండె లవియ వలసినదియే.

అట్లుండ నీయింద్రునిమాట వేటచెప్పనేల? ఆయుధమునకు
ఘాటుమొనలున్న నేమి? కన్నులు - వేయియున్న నేమి?

దుర్వాసః—బాగుబాగు! పెద్దపిన్నల నడవట్లు గొంత
కనివినియున్నావు కాఁబోలు! ఇంకఁజంద్రుని విషయమేమి?

ద్వారః—చంద్రుడన నీ చుక్కలలోని పెద్దచుక్క
యని తలఁచితిరా! ఇన్నీ! మీచండప్రభావము ముందీ
మంచుముద్దయెంత? మీయుద్ధండ తేజముయొక్క లేశము
పోకినను గరగిపోవడా? నే నాడునదా రామచంద్రునివిషయ
ము. యముఁడాతనితో మాటలాడవచ్చుట దేవరకు విదిత
మగునదేకదా! అతరుణమున నేరాముఁడు తనయాజ్ఞ లేనిదేలోన
నవరేనిచొచ్చినఁ బ్రాణదండనమగు నను పిడుగువంటియాజ్ఞ
లక్ష్యమని కడి తానుయమునతో మాటలాడలోని కరిగెను!
అతఁడు తన ముద్దులయన్నగారి యాజ్ఞను శిరినానహించెను
గాదె! అహ! అన్నగారు ముద్దెననాజ్ఞయు ముద్దా! అసమ
యముననేకదా మీ రచటికివచ్చితిరి? మిమ్ములోన నదిలిన
నన్నగారికిఁ గోపమువచ్చును. నడలకున్న మీకుఁగోపము
వచ్చును. అన్నగారి కోపము దనకొక్కనికే ముప్పునకుఁగార
ణము, విడువకున్న మీశాపమునఁ గులమునకెల్ల హానికలుగ
వచ్చును, వీనిలో నేది యనుష్ఠింపఁదగినదని యాతఁ డాలో

ధ్యాయము]

[గర్వానాశ మఠము

చించెను, తుట్టతుడకు మిన్నులోన విడచుట కంగీకరించెను. అందులకై కాదే సరయూనదిలో 'గుభిల్ల'నుచు దుముకివలసి నచ్చెను ! అపాటాతనితో మాత్రము పీతెనా? రాముడును రాజ్యములోని ప్రజలునుగూడ నాయాపిక్షకుఁ జక్కిరికిదా ! ఒక్కమునుఁకలో నెండఱకుఁ బరిమనదము ! ఇట్లుచేదా మాహాత్మ్యముండవలయును !

దుర్వాసః — చాలసంతోషించితిని, పురాణ కథలలోఁ గూడ పిక్షకుఁ బరిచయమెక్కుడనుట దెలియ వచ్చుచున్నది.

ద్వాపి:—ఇక శేషముకొంచెమే. శేషు లక్షణమునెఱఁ గాచి కాముచున్నాను, ఇటసరయువు లేకన్నను దానికంటె నెక్కుడగు సశ్వనదియున్నది. మీరిని చొరఁబడిననేనటుఁ దిగఁబడ వలసినదేకదా ! నేనొక్కఁడ గిట్టినలోక మస్తమింప పదుకాని నాతలిదండ్రులు ముదునఱులు, నాయిల్లాలు సిల్లాడి రెండునెలలే మ్రోసవి. అకటా ! ఇందఱదిగనాడి నేనెట్లు దూకు దును? తాముసంతోషము చెందినందుల కిదియాఫలము !

ముని:—ఓరీ ! భయపడకుము. నీకట్టి కొఱతయేమియును గలుగదులెమ్ము. అని యంతలోఁ దనజపము విచ్చిన్నమైనదని తలఁచికొని యక్షమాలిక బిరబిరఁ ద్రొప్పుకొనుచు జపించు చుండెను.

ద్యారకాలకుఁ దనలో నిట్లనితలు చెను. “తిన్నఁగాముచ్చటలు చెప్పను నెట్లో కొంతకాలము పుచ్చితిని గాని రాజు గారు నిద్రలేచి మొదలుచున్న జాడయేమియుఁ గన్పట్టలేదు. ఇతఁడెప్పుడు లోనఁజొచ్చెనా నాకాపదరాక తప్పదు. ఎట్లో యీతనివలన సభయము పొందితిని. ఇంకనీతఁడు నను శపింపఁబూనఁడు, కాబట్టి యీతనిం గొంతలేపెట్టి రిచ్చగావించెదను అది వినియైన రాజుగారు పచ్చిచతో నాముప్పవచ్చను.” అని తిలఁచుచుండిగాఁ

ముని:—ఓరీ ! నీకథయ మొసఁగితిని. అంబరతలమునుండి యింద్రుని యావత్రాయుధమువడినను నీకుహాని కలుగదు ఇది నావరము. ఇంకదారి విడువుము.

ద్యారకాలకుఁ దాతని కడ్డముగా నిలిచి, “స్వామీ ! మీమాటలవలన మీ ప్రభావ మింకొకటిగూడ జ్ఞప్తివచ్చుచున్నది.”

ముని:—ఏమిది ? లోనికిఁ భోనీక కథలతోఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచున్నావు.

ద్యార:—నామనవి యింతుక వినుఁడు. అంబరతలమునుండి యనుటచే నంబరీషుఁడు జ్ఞప్తికి వచ్చెను. అతనియొద్దఁగదాతమ ప్రభావము వెల్లడియైనది! అప్పుడుగదా తాముత్రిలోకములు సంచరించి వచ్చితిరి !

ముని:—పలువా ! ఏమోస్తోత్రము చేసెదవనికదాభావించితినీ ! తుదకు వక్రగతికా తిరిగుటయాసంభవించెను.

ద్వార:—వక్రగతికా, కాదుకాదు. చక్రగతికై దిక్కులు దిక్కులు దిరుగుట సంభవించెను.

ముని:—పలుగాకీ ! నోరుమూయుము. ఈ దండముతో సేతల పగులునుగాని యభయమిచ్చుటచే నిన్నొక యిక్కట్టు పకు వెట్టుట పరికాదని యూరకుండవలసి వచ్చుచున్నది. లేకుండిన నిన్ను సీటుచేసియుండగా ?

అని స్రుజ్జెఱ్ఱవాటః జులచుఱఁజూచుచు భూమిని బాదముతోఁ దన్నుచు హంకరించుచుండెను. అప్పుడేదో యాలోచించుచుండిన రాజేశబ్దమువిని వెలికి వచ్చెను. జరిగిన విషయమును గనిపెట్టెను. దుర్వాసునకు బ్రణామము లాచరించి లోనికిం దోడ్కొనిచనెను.

రెండవ అధ్యాయము.

కుంతి

కుంతిభోజాదు దుర్వాసుని లోనికిఁ బిలువతోనివెళ్ళి యున్నతమయిన యొక యా సపమువఁ గూర్చుండఁ జెల్లి యర్ఘ్యము మున్నగువానిచే నర్పించి, తక్కినసత్కారము

లన్నీయు విభక్త్యక్తముగాఁ గావించెను. అంత ఒడలికవీటి యాముని కుంతిభోజనిఁ జూచి; “రాజా ! అనామయమా ! నీ ప్రజలకెల్ల సేమమే ? జంధు మిత్రాదులెల్లరు సుఖులే!” యని యడిగెను, అంత రాజు; “మీనంటి మహాత్ముల యనుగ్రహమున నండఱము, గుశలముగనే యున్నారము, మేము కన్యల మయితిమి. ఇందులకు నాత్మయు మీ యాగమనమే యగుచున్నది, అకన్యలకు మీ రాకథా? చూడవై నున్నారా?” యని యడిగెను. అంత రాజు; “అప్పుటికి నా ముసేంద్రుని మోము వికసింపక ముడుతలు వాటి యుండటఁగాంచి ద్వారపాలుని యవినయమందులకుఁ గారణమయి యుండ నోవునని భావించి, “దేవా ! శమదమాది గుణవిశిష్టులగు మీ బోటివారి గుణములు విద్యావంతుల కొకవేళఁ దెలిసినఁ దెలియ వచ్చునుగాని మూఢులకుఁ గుత్సితులకు, సీచఁపుఁ గొల్పు గొలుచువారి కది తెలియదనుట చెప్పవలయునే ? అట్టి యల్పులు భూషించినను దూషించినను మహాత్ముల మహిమ కొకయెగ్గుగాని తగ్గుగాని రాఁబోదు. కుక్క మొటిగినంత తన కొండకేమేని గొఱత గల్గునే ? నీచుల పలుకులు తలఁచుట కూడఁ జాలుకదనమనియే యెంచెదను. ఇది తమకుఁ దెలియనిదే” అనియాడి అతనికి ద్వారమునొద్దఁ గల్గిన మనఃకాలువ్య ముదీప్తఁగాఁ దొలఁగఁబుచ్చి ముఖమునందుఁ బ్రసన్నభావము

గర్హించెను. మఱియు నా భూకాంతకుడు తిన్నని మాటలఁ బెక్కుల నా మునికి మఱిత వికాశము పుట్టించి; “ఋషివర్యా మీ రాకకుఁ గారణమేమి ? మా సుక్ష్మతఁ బరిచాకమకాక వేఱు కారణమున్న సెలవిండు; నిస్సంగులగు మీకుఁ గోరుకొన వలసిన దొక్కటియు లేదుగాని మాబోంట్లఁ గృతార్థులఁజేయు టకై కోరికయను నెపమిడుకొని కార్యమెదైవి జరిపించుకొను చుందురు. అట్లు నను ధన్యుంగావింప నెదేనిఁ గోరనుండిన నానతిండు,” అని యడిగెను.

ముని, రాజమాటల పొంకముచకుఁ దలయూచి, మెచ్చి, “సేవు నిత్యము వేలకొలది సేయింబడి చెచ్చు బ్రాహ్మణులకు, సతిథులకు, చిక్కిన యనాథులకు సర్వాధిగా నిష్టమృష్టాన్న ముల నిడి పూజించుచు నాదరించుచు నుండువాడవంట. అన్ని దిక్కుల వ్యాపించి యుండు నీ కీర్తియే నన్ను బట్టి లాగి యిటుకుఁ దెచ్చినది. నుంచి యన్నదాతవు. కావున నీయింటఁ గొన్నినాళ్లుండి పోదమని నా తలంపు. నన్నుండమందువే ? లేక వలదనిన మఱియొక” అనుచంతలో రాజు ; “అట్లానతి శ్చైదరేమి ? లక్ష్మీ తనంతన వచ్చెదననిన వలదని మోకా లొడ్డు వెఱ్ఱులును గలరా ? మీ రిచ్చటనే యిచ్చవచ్చిపట్లుండి ఘమ్మనుగ్రహింప వలయు నని ప్రార్థించుచున్నాడ” ననెను. దుర్వాసుఁడు “సరి. దీర్ఘాయుష్మాన్భవ. ధవళనకవస్త్ర వాహన

సవృద్ధిరస్తు. పుత్రపౌత్రాభివృద్ధిరస్తు" అనిదీవింపరాజుతోసనుండి
 పట్టణాలక సచ్చిన సవృణు బెదపులలోనే యణచుకొనుచు ;
 "మహాత్మా ! నాకు బుత్తులే లేరు. పౌత్రు లెక్కడనుండి
 రాగలరే? మొన్న మొన్న నేకదా నా వీరసతూహ కోర్కెను
 యాదవరాజునకు శూచుని, కృష్ణ తనయయు, వసుదేవుని
 తోడఁబుట్టువునగు పృథ్వీను దానిం దెచ్చి పెంచికొంటిని !
 అయినను మహాత్ములు దా మాడినమాట దప్పునా? "యనెను.
 దుర్వాసుడు నొంతసేపు చింతించి "అప్పుడు దాని కడుపున
 నే దిక్కలురవంటి పుత్రులు పుట్టగలరు చుమీ ! వారీ
 భూభారమునుగూడ దీర్తురుపో." యనెను, అంత రాజు ;
 "అప్పుడ" నాగృహమునకుఁ బ్రతిదినమును వచ్చుచుండు
 మునులకుఁ బ్రాప్తానులకు నన్నపానాదు లొసఁగి యుపచరించు
 చుండును. అట్లు మహాత్ముల కెడతెగక శుశ్రూషచేసి వాసిఁ
 గన్న యాచిన్నారిబిడ్డ వారి దీవన లందిన యాపవిత్రురాలు
 దమకా సేవసేయఁగల"దనెను. అంత సంతకపురములోని కరిగి
 కంచుకీని బిలిచి, ఓరీ ! కుంతిని బిలుచుకొనిర"మన్ని యాజ్ఞ
 చేసెను, వాడు, "కన్యాంతఃపురమున నుండియా" యని
 యడుగ రాజు వానింగాంచి ; "దాని కచ్చటనుండు సంతటి
 తీరిక యెచ్చటిది? అన్నదానకాల యందే దాని కెప్పుడును
 బసవిరోధముండనుగదా?" యనెను, వాడట్లే యచ్చట

కౌంతి కుంతి బిలుచుగా నాబిడ తోడనే తండ్రి కడకరు
డెంచెను.

అబిడి సౌందర్య వైభవమేమని చెప్పవచ్చును? ఆ ముద్దు
మోము పున్నమచందురుఁ బోలుచుండెను. ఆవాలు గన్నులు
విరివియై తామరజేకుల సరిపోలుచుండెను. ఆయుబ్బు చెక్కి
భుట మెఱుగు టద్దమున కీడగుచుండెను, ఆ బాహువులు లతల
వలె సుకుమారముగానుండెను, అబిడమూర్తీ భవించిన
సౌందర్యరాశియో, మెఱుగుపెట్టిన మోహనాస్త్రమో యను
నట్లు ముద్దుగులుకుచుండెను.

అబిడవచ్చి తండ్రికిఁ జుక్కరించి యడకువతో నొదిగినిలు
చుండెను. రాజు నామెను గాంచియొక్క ప్రక్కకొదిగి
మెల్లగాః “పుత్రీ! ఒక కార్యము కావలసియున్నది, అదిమహా
కష్టమేకాని తీర్చినయెడల మిథుల శ్రేయస్కరమగును. దుర్వాస
మహర్షి యని వినియుందువు గదా” యనెను. అంతఁ గుంతి,
“పేరుమాత్రము వినియున్నానుగాని, పూచియెఱుంగను. మహా
కోపియగు నాతనిపేరు విన్నంతి నెట్టివాఁడును భయపడునట
కాదా!” యనెను. రాజు; “అతిఁడు మనయింటఁ గొంతకాలముం
డునట. అందులకేను సమ్మతించితిని, పెద్దలను మనము పిలుచుట
కుమాఱు వారు తమంతన ఎచ్చివచ్చుదు వలదనవచ్చునా? అట్లు
వారి యునికికి సమ్మతించుటయు నిన్ను నమ్మియోచుమీ! నీవు

పరిలసమున నుండియు నతిథుల సత్కరించి యారితేటియున్న దానవు మిక్కిలి గుణచతురాలవు. గురువుల యందును బ్రాహ్మణులయందును బెద్దలయందును మహాభక్తిగలదానవు. కాబట్టి నీవే యీ మహర్షికి వలయు నుపచారములు నేయనేర్తువు, అతఁడేది యడిగినను దోడనే నవ్వుచు నిద్దినఁజాలును, ఆ బ్రాహ్మణుడు దేజస్సునకుఁ బుట్టినిల్లు, తపస్సునకునిధి. అట్టివారి యనుగ్రహమునకే జగములు బ్రదుకుచున్నవి. ఎండ కాయుటయు, వాన పుష్కలము వారి నుండు ప్రసాదముననే. వారి సిరసాంబుజ నాతాము నొడిచుకొను దాల జంఘుఁడు నేమయికో తెలియుకే? అందు నీవుపచరింపవలసిన యతఁడు బ్రాహ్మణులందుఁ దలమిన్న. తపమును దేజస్సును నతని స్వరూపములు. కనుక మిక్కిలి యెచ్చరికతోడ, నతనిని గొలువవలయును. ఉగ్రుడని భయమా?" అనెను.

కూర్క:—భయమేల? మనవనియందు దోషముగాని మనస్సునఁ గలుగముగాని లేకుండినఁ జాలును, ఎప్పటికైనఁ గారణమువలదా తనగుణము చూపుటకు! ఆకారణముగాఁ గోపించిన నాతని తపస్సు మాయను గదా!

అందులకు రాజమెచ్చి;

“అల్లీ! నీతెలివిలేటలు దిన్నని నడవడికయు జల్లని మనసు నెంతయుఁ గొనియాడఁ దగినది, నీవు పుట్టినది యదు

కలకల, పెరిగినది నాయంటనుగదా ! ఇట్లుభయకులములకుఁ
దగు గుణము లమరియున్నవి, కల్యాణీ ! తక్కువ కులమునఁ
బుట్టిన పడఁతులను గన్వపడి యెన్నికట్టుబాటులఁ బెట్టినను బసి
దనమావలనఁ దప్పి పడవక మానరు. నీవై ! గొప్పకులమునఁ
బుట్టి పెరిగిన దానవు. పసిదానవయ్య నెవ్వరి యెడలను
దప్పినదవవు. చుట్ట పక్కములందును. జెలులందును; భృత్యు
లయందును, దల్లిదండ్రులగు మాయందును మనవారను బుద్ధిని
బట్టికాని, చనవునుబట్టికాని, యలత్యముచేసితప్పినడిచినదిలేదు.
కాఁబట్టి మహారాజ్యమునందుఁ గాని, రాజధానియందుఁ గాని
నీయెడసంతసింపని వారొక్కరును గల్గరు. కులమునకుం దగు
రూపును నాటిలేని దయయున్నది. రూపునకుం దగులక్షణము
తెల్ల పనుకొనున్నవి. ఇది యరుదు. ఇట్టి చక్కఁదనాల కుష్మను
గారాబు కూతును నిన్నా మునికి శుశ్రూష సేయుటకుఁ
బంపుట యెట్లని శోకభయములు పీడించుచున్నవి. కాని నీభక్తి
విసయాదిగుణముచే శోకమును పోకార్చుచుచున్నవి నీతెలివియు,
మెలఁకువయు నాభయమును దొలఁగించుచున్నవి. నీవు పెద్దలఁ
బెక్కురఁ గొలిచి పనుపడి యుండుటయు వారివలన నీవుపొంది
యున్న యాశీర్వచన పరంపరలు నిన్నీపనికి నియమింపవచ్చు
నని నన్ను తృప్తిపఱుచుచున్నవి. ఏమనెదో" వనెను.

కుంతి:—తండ్రి ! చింతింపవలదు. నాకు నిరంతరము బ్రాహ్మణసేవ సేయుచుండవలయునను కోరికగలదు. అది దైవికముగాఁ గూడివచ్చినది. మఱియందులకుఁదోడు మీయాజ్ఞయు నొనఁగూడెను. మీకిది యత్యంతప్రియముగ నున్నది. నా మహాభాగ్య విశేషము కతమున నిన్నియుఁ గూడియుండ నేన ద్దాని నొల్లకుందునే ?

రాజు:—నీ బుద్ధియుఁ బెద్దజీకమును దెలిసియేకదా నిష్కవంటి యాచునికి శుశ్రూష సేయుభారము నీపైఁ బెట్టి యుంటిని. దర్పహంకారముల దూరముగల్గ త్యజింపవలయును. అప్పుడు మూఁడు కన్నులుగలవానికేని నిన్నుఁ గన్నెత్తిచూడఁ దరముగాదు. ఇది సకలకార్యసిద్ధికి మూలమగును. ఇట్లు రెంటిం దిగవిడిచి యాచుని యెప్పుడుగాని యెచ్చోటఁగాని యేవిధముననైనను నెది కోరినను దానిం గొఱిగొఱలాడక చుఱచుఱఁబాడక వినుఁగులేక వ్యసనపడక లోఫలను వెలుపలను బరిపూర్ణభక్తికల్గి తోడన చేయుచురమ్ము. మునియలుక కును వెడవలుకులకు వ్యవధిముగలుగదు. అట్లే వారి యనుగ్రహమునకు మృదూక్తులకును నెడముండిదు కాఁబట్టి నీవు గృతార్థురాలవగుదువు. నీవలన నాకులమునకును గీర్తిగల్గఁగలదు. ఈబదువు నీచయిఁ బెట్టుచున్నాఁడను.

“...చిత్త! ఊరకి సంకయింపనేల? బ్రాహ్మణుల
 క్రియలు గోపముచెట్టిపూ నేనెఱుంగుదును. వారియందెప్పు
 డేదీ మెలంగవలయుననుట నారు జన్మముతోడఁ బుట్టినవి
 యగును. చిన్నవాఁలనుండెయు నేదీవిషయమునఁ బనుపడి
 యున్నాను. ఇనుక కలిగియున్నది పచ్చినను నలయుచరిచర్య
 జరిపి యూరినీకఁ గోపముగల్గినీక మెలంగెదను. ఈ
 భారము నాపైనిడి నెమ్మదిగా నుండుడు.

కాకాకన్నయయొక్క చలింపని ధైర్యమునకు దిట్టతనము
 నకు మెచ్చి దూర్వాసుచెడుటకుఁ దోడ్పానిపోయి; “ముని
 చంద్రమా ! ఈబాల నాకేఁగి పుట్టిన. తమరుసేవసేయ నేర్తునని
 గట్టగాఁ బూనికొనెనుగాని తనకత్తి యెఱుంగదు. ఎంత నేర్చి
 నను బసిదేకదా ! పుట్టిపెరిగి నాచే నొకతిట్టును బడియెఱు
 గదు. ముద్దులతోడనే పెరుగుచు వచ్చెను. మాప్రాణముల్లె
 దీనియందే నిలిచియున్నవి. కాఁబట్టి తెలియక తప్పుగా నడచి
 కొనెనా విద్వంసలయు బుద్ధులనేర్చి పరిచర్య చేయించుకొన
 వలెను. బాలురు స్త్రీలు వృద్ధులుతెలిసి తప్పు చేసినను నెట్టి
 వారును దానిఁ దప్పగాఁ బోటింపరు. ఇకమీఁదటి కమమమ
 సంపన్నులమాట చెప్పనేల ?” యని యాబిడనాతని కప్పగించి
 అతఁడు చంద్ర, కిరణములవలె, హంసముల వలెను దెల్ల
 నైన యొకమేలి సౌధము మహర్షికి నివాసముగా నేర్పఱచెను.

అందరి హాత్ర శాలలో నాతనికి నేతై. యోగి యాన
మమయ్యను. మజీయు నామనికీప్తమై యన్ననానాది ద్రవ్య
ముల సమకట్టింది కురిసినిజూచి; “మాయాదళ ప్రణములు
నీ యటచేతన యన్నవి. మునివి మెప్పించితేని ముట్లొకములు
వీయవి. నొప్పించితినా యచ్చలిగతి చెప్పనేల?”

అని హెచ్చరించి మునిచలన సెలవు పుచ్చుకొని నగరు
లోనికి పోయెను.

—
మూడవ యధ్యాయము.

పరిచర్య

ఆ మహా సాధిమునందుఁ పృథ యామునికీఁ బరిచర్యలు
జేయనాగెను. ఇంతవఱకు మునులకను వ్రాహ్మణులకను బరి
చర్యలుచేసి యలవాటుపడియున్నది గాన నాముని కేవేళ
వేనోట చేది కావలయునో వాని నతఁడు తలచుకొనకమునుపే
యాయిత మైయుంచును. అతఁడు పలువిచ్చి చెప్పి తెప్పించు
కొనిన దేనియు నంతగాఁ గానరాదు. ఇతనికేమి కావలయు
మనుట కునికిఁ దెలిసినంత యతనికే తెలియదనిన యతిశయోక్తి
నాదు. ఇది బాల్యమునందలి యభ్యాసప్రభావము. ఉగ్గఃపాలతో
మూడిపోసినది యూపిరి యుండువఱకును విడువఁజాలదుకదా

అయి మందిదై నవంతి మేలు విచ్చుచుండును. అప్పటిప్పు
టే. గ్రాతగ్రాతగా వింతివింతి చుచులు పుట్టుచున్న కూడు
గూరలును, గూడు గూరలకంటె పెక్కడిగి భక్తివివరము
లును, భక్తి వివరములకంటె సుధిమగు పలుకుల మెలపు
ను మఱి మఱి భోగ్యముగా నుండును. అన్నియు వైశమ్యము
వలె నుచుచారములు. అచారమో మొత పరిశీలించినను
గోచరమగుటలేదు. ఒక్కొక్క యుచారమునందును బహుకై
సత భయమును, శిష్యురాలివలె భక్తియు, బుద్ధికవలె
గౌరవమును, సహనమునలె ప్రేమయు, అంపట్టుచుండును.

మఱి యాచారముల శుద్ధియు దానికి సృష్టిచేయించుబుద్ధి
యు, చరితమునలె సుచిత్తమునలె శుద్ధియు, దానికింటె
పెక్కడుండు పెక్కడిగి భక్తిపృథ్వియు బహుగునకై చను
వెడి. గునకై చను బుష్టియు, దుష్టియు, గిల్లించుననగా బుష్టి
శ్రేష్ఠముకూడె. పుష్టివలయునా? బుష్టియెక్కుగ్రుడే కానిష్టు,
అగ్నిహోత్రమునంటివాడే యగుగాక. బహిష్కర్తయేని
నమృత మహానముద్రమునఁబడి యేమిచేయగలదు?

అతఁడా ముద్దియ మనశ్శుద్ధి, భక్తిపరిపాకమును, సాక్షాత్
మును దెలియఁగోరి పరిపరి విధముల నాచిడను బరీక్షించి
సాగెనుగాని యాచిడయందుఁ గొంచెమేనియుఁ బోరపాటుగానఁ
బడదయ్యెను. ఒకనాఁ డతఁడూరకయ యున్నట్లుండి మండి

నడుము; “ఓసీ! నివేలేమి? చెప్పము. ఏల యూరకున్నావు?” అని తనమాటయే కాని యాబిడి మాటలాడుటకు నెడ నియ్యకియే యామె తన ప్రశ్న కుత్తర మీలేదను నెడ మానెనె: బెట్టి కోపించుచుండెను. కుంతియంత వినయమున “నాకేరుకుంతి” యనెను. ముని, “ఇస్సీ! నీపేరు పృథ్వయని మీరిండ్రి నచిగించి యుండెను. నామె పేరు పూజ్యులను టకుఁ దోపియుఁబానిస? ఇది యెవరినెంచిండుటకు?” అని యడిప్ప గానంది: “మహాత్మా! పుట్టినింటివారు పృథ్వయని కేరుపెట్టిరి. పెంచిరిండ్రి ‘కుంతి’ యని తనకేరు నందలి కొంచి భాగము నెత్తి నాకుఁ జేరిడెను. కాబట్టియే నేనాలాగునఁ జెప్పితి” ననెను. ముని; “ఏమేమి? ఏదినెలలు మోచికిన్నవారు పెట్టిరి పేరు కిడవ దాఁటికంతిన పోవుటయా? నడుముఁ బెట్టినదే ముఖ్యమా” యనఁగుంతి; “అమకేది చిత్తమా నెలవిచ్చినదానినే గ్రహించెడి” ననెను. ముని, కుంతియనుటకు నీరండ్రిచిత్తము. పృథ్వయనుటకు నాచిత్తమా? ఎప్పు డెదుర నెవరున్నారో యప్పటికి వారి చిత్తముగాఁ బోలు! ఎత్తువారిచేతిబిడ్డవా? జిత్తులమారీ!” యనెను. కుంతి; “మహాత్మా! పుట్టినింటివారు పూజ్యులు. అంతకంటె పెంచినయింటివారు పూజ్యతరులు. తాము పూజ్యతములు, పూజ్యతముల చిత్తమే మాబోంట్లకుఁ బ్రమాణ” మని

నచ్చిమః జెప్పఁగా ఋషి యామెబుద్ధి పటిమకును మాట
చాంకికును మిక్కిలి యాశ్చర్యపడెను.

మఱియొకనాఁడు దుర్వాసుఁడు కుంతివద్దించిన సరసమ్మదు
పదార్థములఁ దీనుచుండెను. కుంతి మఱుఁగున నేయుండి యాతని
కేమి కావలయునోయని అప్పవేయక మఱియొకటి తలఁపక
యాతనినే చూచుచుండెను. ఆతఁడంతయు భుజించి లేవఁబోవు
సమయమున సైంధవము, సైంధవము త్వరగాఁ బోవలయునని
చిగ్గరిగా నటచెను. కుంతియదరిపడి యుష్పకావలయునని
యాడెనని తలఁచుకొని పిరిపిరిబోయి దానిందెచ్చి వద్దించఁ
బోయెను. అదిచూచి మునిమండీపడి పండ్లు పెట్టపెట్టఁ
గొఱుకుచు ;

“ఓసీ ! భుజించి చేయిగడుగుకొనఁ బోవునపుడ యుష్ప
దెచ్చెదవు ? దప్పిపుట్టి నీరుద్రావింపనా తలంచితివి ? కడు
పుబ్బించి చంపనాయెంచితివి ? హా ! ఘాతుకులారా ! పాపాత్ము
రాలా ! ఎంతకొడిగట్టితివి ? పెద్దలనుగొల్చి తేజుగడనందితి
వని నీతండ్రిచేతులు ద్రిప్పిత్రిప్పి బట్టువానివలె నిన్నుఁబాగడ
నుగా ! నీతేరుగడ యటుండ వారు గడతేలిరికాఁబోలు !
ఇక నన్ను గడతేర్పఁ గంకణముపూనితివా ? సైంధవమున
నర్థము దెలియదా ?”

ఇంతలోనుండి భృత్యులను నుంచి యశ్వమొక్కితీ
దెప్పించెను. దానిగాంచి నుండి యావలగు మజ్జింతిమండి
పడి దండిమెత్తుకొని;

“ఓసీ! అన్నియుడికి యూహక జోగిన్నై తిరుగుచుండునే
వింకగొట్టాల్చెట్టి విరుగులలినదే. నీచేతి — గుర్రుల వింకలకు
లకు గుట్టలు లేచేదా! — అనిగా! భృత్యుల పట్టమెక్కి
తిరుగులొప్పును నుద్దాల్చి. ఇది విన్నాల్చి — పిన్నెక్కించి
త్రిప్పి పోతేమా! నీవింకగొట్టిన పిన్నెగలకు నన్నరాచ
వాడని తలచితివా? పైంకినముగ నశ్వము. అది నదీరూప
మున నున్నదికదా! దానినీరని తెలియుటలేదా! కాసీ!
ఇంతకానుమా! ఇంతపోతరమా! అనిపెద్దయెలుంగున నజుచి
విరవిరనెక్కడికోపోయి మరిలించెను.

ఇట్లంతఁడెన్ని ననులుపెట్టి యలయించినను, మఱియెన్ని
పరుషములాడి కలంచినను నాగుణవతి మనసున వినుంగు
గొనదు. ముఖమున వికాసముతప్పదు. రేపువచ్చెదనని పోయి
యర్థరాత్రమున వచ్చును. మాపువత్తునని నమ్మించి మట్ట
మథ్యాన్నమునకే తోచును. పోయెదనని చెప్పి మఱుంగై
తటాలున మరలివచ్చును. నిలిచెదనని చెప్పిపరుండి దబ్బున
బడలి పోవును. తెమ్మని యడిగి వల దనును, వలదని చెప్పి
తెమ్మనును. ఎట్లుచేసిన నేమి? ఆనిత్య నిర్తలాంతరంగకు, ఆనిరుప

నా యిష్టములకు మొగమునం దొకచేతియు మునుగదు మొగమునప్పుడు పెదవినిపించదు. ఎలుకు తియ్యడవలె అగుదు. విషయభావము నీడదు. పోషమాతానామో మణివేసమా మోసమా యర్పించితిని దత్తమును దంధమును ద్వేషమును గదా పూరించెదము ! ఈమూర్తినివిడిచి యచ్చపు ముతై మారలెన్ను నామెదిత్తమునకును, నాచిత్తమునందలి మహా ప్రీతి పూరితభక్తి రసమునకును కలతగాని కలతగాని గల్గుచున్నది? అలసి సాలసినది మునియే. కాకేమి? అట్టి మిక్కిలి కష్టతరములగు పరీక్ష లెల్ల రామబాణములవలెవి. అవియమోఘములు అపేక్షితమైనా ప్రయోగించినవాని మీఁదికి పడకమానవు.

ఇట్లోకి సంవత్సరకాలము జరిగెను. నానాడు జరుగదు దంతయు నప్పుడప్పుడు దండ్రీవచ్చి యడుగఁగా నతనికిఁజెప్పి మెప్పును సంతోషమును గలిగించు చుండెను. అంత దుర్యో నుడు గుంతి పరిచర్యకుమెచ్చి ;

“కుంతీ ! నీశుశ్రూషకు నేనుమిక్కిలి సంతోషించితిని. నీవీలోకము నందలి మనుష్యులు పొంది రాని వరముల నైవ నడుగుము. ఇచ్చెదను. దానిచేత నీవు మిక్కిలి కీర్తినిబొంది తక్కిన కాంతలఁ గ్రిందుపఱుపఁగలవు,” అనెను. అంతఁగుంతి దేవరకు నేను దెలిసియో తెలియకయో యించుక యుప

కట్టడు]

చరించినది శుశ్రూషయనడగునే? దానికినేగోరిన ఫలంబు
 విచిత్రమాను గ్రహమును మాతండ్రిగారి యానందమునగు.
 ఈరెంటిని మించవడేమున్నది? ఇంతియచాలు. చరితాంశ
 వయితి" ననెను. దానికి దూర్వాసుడు సమ్మతించక; యిట్లనెను.
 "నీయట్టిగుణవతికి సరియగునదియే కాని నాబోటివాని కిది
 భర్తముకాదు. తృప్తియనీయదు. ఇదిగోనేకాఁ చుచుచుంత్ర
 మువదేశించెదను. మాతాడక వుచ్చుకొనుచు. వీరిచే నీవే
 దేవత నావ్యాసను. చేరినను గలెను నీవలమున నుండఁ
 గలడు. ఆదేవత తనకట్టమెఱచు గాకున్న నీమంత్రము
 నకు గట్టునడి నీకు భృత్యుఁ డయి యుండక తీరిదు చుమీ!"
 యనెను. అతఁడు చండకోపుఁడుగాన వలదనిన నేమనునో
 యది భయపడి కుంతి; "మహాప్రసాద" మనెను. అతఁ
 డధర్వ శిరస్సుననున్న మంత్రమా బిడకు విధ్యుక్తముగా నుప
 దేశించెను, ఆమంత్రము సామాన్య మగునదికాదు. అది
 భూభారపికాచమున కుచ్చాటన మంత్రము, భూపాలకుల
 శయమున కభిచారతంత్రము. భారతయుద్ధరంగ నిర్మాణము
 నకు వాస్తు యంత్రము. శారవ నాటకరంగమునకు ద్వార
 వ్రహ్మము. ఓంకారసహితమగు నామంత్ర రాజమాబిడ కుప
 దేశించి దూర్వామునీంద్రుఁడు కుంతిభోజ నాశీర్వాదించి
 వీడ్కొని వెడలెను.

నాల్గవ యధ్యాయము.

పుత్రజనము.

ఒకనాటియుదయమున న్నానముచేయుటకై దానికూతురను దోడుకొని దాపునన్న యశ్వశుద్ధికి బోయెను. అప్పుడు తూగుపు బెల్ల వాటుచుండెను. క్రమముగ దూరుపునుండి మంచు ఎఱఁ జిలుగై వెలుతురు వ్యాపించి పడమటి దిక్కునందలి పర్వతాగ్రములందుఁ బొంచియుండు చీకట్లను దఱుముకొని పోవుచుండెను. కొలకొలమచి సకలధన్వనులును, నిదురలేచు చున్న జనుల కిలకిలమునువలనఁ బడుచుండెను. కంటి యానది యందు జలకిమాడి శుచ్చిమై వెలవడుగు చీరఁగట్టుకొని, సొమ్ములుదొడిగికొని, కురుల దాది యార్చుచుండఁగా నొక చలువ రాతి గట్టువైని గూర్చుండెను.

అప్పుడు దాపలిపొదరిండ్ల దట్టముగాఁ బూచియున్న పూవులతావులు గుమగుమయని గుబాళించుచుండెను. చెట్ల యందలి చిలుకలును గోకిలలును నేయుచున్నయవ్యక్తమధుర ధన్వనులు, నప్పుడే వికసించుమల్లెల మకరందసానము నేయవచ్చు చుండు తుమ్మెదల ఝంకారములును గూడియెంతో శ్రద్ధ పర్వము గావించుచుండెను. అందందు దట్టములుగా నాకుజొరవ ములును, వాని నడుమ సూక్ష్మముగా వ్యాపించియున్న వెలుఁ

గునుఁ దానినుండి తప్పనెంచినాఁడున్న సన్నమబ్బవంటి కను
చీకట్లను దవ్వదవ్వలఁగప్పట్టా పర్వతములనుండి జలజల
ప్రవహించుచు వాదియందుఁబడు సెలయేళ్ల తుంపరలతోఁ
గూడి చల్లనై విసగుచున్న కిల్లగాట్టులునుగూడి ధూప్రదే
శముమాచుట కెంతోమనోహమై యెట్టివారి మనస్సున కను
రసోల్లాసము గల్గించుచుండెను. దాచంగిల్లిన చిరునవ్వు గుంతి
యొక్క నుద్దువెనిసల మునుగునా నా గిల్లిన నూరిలొడు
చుండెను.

అస్పృహవిడి మారఁచు మిక్కిలి యుత్సాహ యుక్త
ముగా చుండెను. ఆపె కగులార్వదూపము వైచికొని
నుదుటఁ గస్తురితిలక మిడికొని దాదికూతు రవుడేకోసి, తెచ్చిన
పూవులొక్కొక్క గురులొ దుఱుముకొనెను. అప్పటి యామె
యాకారిముగాంచిన వికసించుచున్న తామరినుండి వెలువడిన
లక్ష్మీదేవిరాగనను, రూపాందిరతీదేవి మాడ్కిని గోచరించు
చుండెను. అంత నా బిడదాది కూతుచేతివైఁ జేయివైచికొని
యల్లాసముల్లమునఁ జల్లవింప నేమో ముచ్చట లాడుచుఁ
గన్యాంతఃపురమునకు బయలుదేఱెను. అపుడు దాదికూతు
“రక్కా! నేఁ జేమో నీ ముఖము కళకళ లాడుచున్నది.
తోడనే పెండ్లియగుఁ గాఁబోలు!” వనెను. కుంతి; “ఔనాను
భర్తయెవ్వఁ డగునదియు నింకనిర్ధారణ కాలేదు పెండ్లి

మాత్రమును మున్నది. పుత్రుఁ డింకికుమున్నే యుచుండెను నా బాలు! ఓహూ! కేను నీ కింత మెల్లిగ్నమైపోయే? యని యిందుకు భోపముతో నాడెను. ఆ విరుణమున నదిగ్భీర దూరమున నెవరోకొంటిటు మాటలాడుచుండిరి. వారిలో మాటవెంటిడిని 'సుపుత్రావాప్తిన్తు' అని యొకరాక్షసుని నీచిచెవిబడెను. అంతదాది కూతురు; "ఎంటివే యీయువ శ్రుతి! నీకుఁ గొమకుఁ బుట్టునువా?" యనఁగూర్తివిద్వి; "ఈ మంత్రములకు మామిడికాయలు రాలునే?" యనెను. దాదికూతురు; "చక్కగా స్మరణకువచ్చెను. దూర్వానుఁ డిచ్చిన మంత్రమును జపించుచు, దానిచేర్చెనైన నీ వాడినట్లు మామిడికాయలు కాలవేమోచూతుము." అనఁగూర్తి; మామిడి కాయలు కాల్చుకొనట కానేను మంత్రము గ్రహించినది." అని నవ్వుచునే హర్ష్యమునకు వచ్చియందు వెలపొడవగు నొకశయ్యపై హాయిగఁగూర్చుచుండెను.

అపుడు దయగిరి శిఖరమున బాలసూర్య బింబము కెంపాడు రుచినొప్పుచుండెను. దానిని జూడఁగా కుంతి మనస్సున సొంపు రెండింతలాయెను. ఆ బిడ మనస్సువిరిసిన తామరపూవులైతె నల్ల నల్లన నాడుచుండెను. ఆమె మనస్సును జాత్రును నానంద కెంజాయచే రంజిల్లుచున్న యా బింబమునందే గట్టిగాఁబదిలి యుండెను. బింబమునందలి రూపము వేద్యముతోనుండుక

యా హ్లాదకరముగా గోచరించుచుండెను. అట్లామె చూచుచుండఁగా నామెకు దివ్యదృష్టి కలిగెను. దాని మూలమున నాబింబమున బంగారుకవచము దాల్చి దివ్యకుండలములచే నలంకృతమైన యాదేవుఁడు చక్కఁగాఁగనఁబడసాగెను. అందుల కామె యెంతో వేడుక నొందెను. గాన దుర్వాసుని మంత్రము. దలఁచికొని; “మునియో కరుణించి నాకు మంత్ర ముపదేశించెను గాని దానిమహిమ నొక్కనాఁడైనఁ జూచిన దానను గాను. ఇదిగో సూర్యుఁడెంతో సమణీయముగాఁ బ్రకాశించుచున్నాఁడు. ఇతనివలె సహజకవచ కుండలములుగల పుత్రుఁడు గావలయునని కోరెదను గాక.” అనిఇట్లు తలఁచినంతనే ప్రాణాయామముచేసి మంత్రము జపించెను.

అంత నా బింబమునుండి వ్యక్తి యొకటి మెఱయుచుఁ గ్రిందికి దిగుచున్నట్లు గోచెరించెను. అది యాబింబమునుండి వీడి పడిన క్షాంతిపుంజమా సి కాదు కాదు. రానురానది యవయవములతోఁ గూడిన యొక రూపముగానుండెను. పుణ్యమంతయు చూచింపఁగా భూలోకమునకు వచ్చుచున్న దేవతగాఁ ఞ్జీలు ! అట్లును దోచుటలేదు. అంత నది సహజ కవచకుండలాభిరామమై కుంతివంశకే వచ్చుచుండెను, యోగబలమున మఱియొక మూర్తిని ధరించిన సూర్యుఁడు కానోపును. అగును, తప్పక సూర్యుడే కాఁబట్టియే మెడయందు మూడు

28 ఆబింబమున బింగారు కవచముదాల్చి దివ్యసూర్యుని
 సలంకృతమైన యా దేవుని చక్కగా కనువిప్పెను.

రేఖలు శంఖముచకువలె శృంగారమై యొప్ప, శేయూరములు దొడిగి, కిరీటము దాల్చి దిక్కులనెల్ల వెలిగించుచు వచ్చెను. తనయొక్క యశ్యమూర్తి యెండిగాయుచుండ తాను గుంతికడకువచ్చి నప్పుడు నెదుట నిలిచి, భయాశ్చర్యముల వలె యున్న చూకి ఘోర దియ్యసి పలుకుల నిట్లనియెను.

“అలలా ! నేనెవ్వడో యని తలఁప వలదు. నీ విపుడు ధ్యానించిన సూర్యుడనే. నీమంత్రబలమున వచ్చితిని, నీ మదికి బ్రయమైదానిఁ దప్పక చేసెదను. కల్లలాడకు ;” మనెను. కుంతి యాతని తీర్పుని పలుకులఁ దన మనసుగుదుటఁ బడ నాతని భయభక్తులతోడ నమస్కరించి, “యోదేవా ! మీ బోటి దేవతలఁ బలుచునంటివని నా వంటిదానికే మున్నది ? ఉండునదియు లేనిదియు లోకచతులరగు మీకుఁ దెలియదా ? పసిదానను నందును దెలివి చాలనిదానను. మంత్రమరగా నొక పెద్దవితగా నెంచి వేమకితో జపించితిని. అది యిట్లు విపరీతిమాయెను. ఇంతమాత్రమునకే యన్నియుఁ దెలిసిన దేవర వేంచేయుట మిక్కిలి చిత్రముగా నున్నది. చుఁడీ,” యనెను, సూర్యుడు ; కుంతి ! వచ్చినది నీకు లోఁబడిగాదు, నీమంత్రమునకు వశుఁడనై వచ్చితిని, మంత్రమన నేమియని తలచితివి ? అది వ్యర్థముగాఁ బోవునే ? అది యీశ్వరాజ్ఞాస్వరూపము, లోకములన్నియు దానితోకువ

యగును. లోకములోనివాడను నేనును దానికిలోపల
 వలసినవాడనేవచ్చినవాడను నీ యిష్టము నేయకుండవడగదా.
 కర్త సాక్షిధర్మము తప్పదుచుమీ." యనెను, అంతగుంతి;"
 ముత్రము భక్తియుక్తముగ బుద్ధి పూర్వముగ జపించిన
 గదా సిద్ధించుట! వేడుకకొఱకు నోరు మెదల్చినంతి నే నుట్లు
 కదలినత్తులే? నా యన్తానమచూచి, నా శాస్త్ర చాచలము
 దెలిసి నదలిపాన యత్నించుచును.." అనెను. సూర్యుడు
 "నానిహాని నిలుచుట మెక్కిపెడివచ్చినచిహ్న ర్తియగుటయ
 తడవు. వేడుకయని యగ్నిచూడక గాలదా? విషముద్రావిన
 జావరా? భక్తితోడను రక్తితోడను జపించిన నే యది ఫల
 మిచ్చునని తలచితివే? ఆయా వస్తువులు తమ తమ స్వభావ
 గుణముల వర్షజాలవు. అన్నిటికిని సాక్షియగు నేను దప్పి
 తునే? సహజ కవచకుండలముల గల నానంటి పుత్రుని నీవు
 గోరితివిగా! ఆ గోర్కె యెల వెలిపుచ్చవైతివి? వట్టి సమయ
 ములం గోర్కెలుగల్గి ఫల సమయమున విడువనేల?" యనెను.
 కుంతి, "జేవా! పరస్పరభావము దెలియుటకై గోరికయను నెవము
 పెట్టి యూరక మనస్సుననెంచితి నంతియ కాని నిజముగానాకట్టి
 బాంధ యెక్కడిది? తెలిసి తెలియముల మూలమున
 తేటతప్పము లోకబాంధవుడవగు నీవు మన్నింప కుండిన
 నింకెవరు దిక్కు కాగలరు? మఱియు నేనాడుపుట్టువు గానఁ

గర్భాత్వము చెడఁగొట్టి కొంటినా; నాకుమాత్రమకాక యీ
రాజ్యమునకు రాజగు నాతండ్రి ను ప్రసిద్ధుడగు కుంతి భోజ
నకుఁగూడ సవయకము రాగలదు. దానిని తిరిగి గళంకము
వచ్చెనా, దాని మూలమునఁ గాని ఈ రాజ్యమునకును, నుప్పు
కలుగును. రాని పన్నులను చి మ్మొక కన్ను ముప్పింపరాని”
అనుచు నన్నల నీకు గాల్వలు కట్టి పాటుమండ మిక్కిలి
ప్రసాదులుకొనెను. సూర్యుడు; “నిపు చెప్పినది సిద్ధమే కాని
ధర్మమెట్లు కష్టపచ్చును? లోకము లేలు నే ధర్మమా నడిచిన
లోకమే తలక్రిందు లగును. గదా! కావున నామాటలకు సమ్మ
తింపుము. నిపు తలఁచొట్లు పుత్రుడు పుట్టియే శీఘ్రవలయునని
యొత్తిచెప్పెను. అనిషయగుల కొప్పువయ్యెను. అంత
సూర్యుడు గోపముగొని; “నుంచిమాటలచే బక్కబడవా?
నన్నెవ్వఁని తలఁచితిని? ఇట్లు చేయకపోయితివా? నిన్ను
మాత్రముకాదు. సీతలిదండ్రులగూడ నీటు చేసెదను, ఇది
మనయిద్దఱికే తెలిసిన మర్కమని తలఁచితివా? ఇప్పుడు దప్పిం
చుకొనిన నొక నెన్వఁగెఱుగలరని యుక్తిపన్నెదవా? ఇది
మనకు రహస్య కాని మీఁద నెందఱో హాస్యమునెయు
చున్నారు, నీకు దివ్యదృష్టి కలదుగదా? అదిగోచూడు మోక్షా
మున నింద్రుడుమున్నగు దేవతలు నీకు జిక్కియున్న కన్ను
జూచి పకపకనవ్వుచున్నారు. మనగుట్టు బట్టిబయలుయి యున్న”

దానను, కుంతియు సూర్యుని జూచిన యాదవ్యదృష్టితోడ నే దేవ
 తలనుగూడఁజూచి లజ్జించి, చేయుచదిలేక: “ మహాత్మా! ధర్మస్వ
 రూపుఁడవు, నీకుఁ దెలియని దేమున్నది? కన్నీచ్చుటకుఁ దల్లిదండ్రు
 లద్దులుగాని కన్యకనగు నే కన్యతంత్రురాలను గదా? ఇది
 మాత్రము ధర్మభంగముకాదే?” యనిన సూర్యుడు పట్టుచిడు
 వఁడాయెను. ఇది వినినఁ గుంతినలలో; “తపస్సును తేజస్సును
 బద్ధిత్రములేకాని మువిపరితరమునఁ కల్గెనేని బుద్ధాదులకు
 మాటుపాపము గల్గించును. పరిహాసము నాకీ మంత్రము
 దెలియుటచేఁ గదా యింతకిల్లాను? ఇప్పుడు కేను సమ్మ
 తింపకి పట్టు పట్టితి నా యీ దేవునికి నాపైఁ గోప
 ముదయించి నాకును నాకులమునకును దల్లిదండ్రులకును హాని
 గల్గించును. ఇష్టపడితినా కన్యార్థముచెడును. ఎట్లు పోయినను
 ముప్పుదప్పుడు, కనుక యీ దేవుని కోపమునకుఁ బాత్రురాలు
 గాక ప్రసాదమునకు గుఱియైతినా యీముప్పునుండి యెట్లే నిం
 దప్పవచ్చునేమో? మఱి గతియేమి?” యని తలంచి తెగువచేసి
 యుత్సహి, “దేవా! కన్యక బంధువులును బెద్దలును గూడి వరు
 నకిచ్చి వివాహము గావించిన యావలఁగాని భార్యఁగాజాలదు.
 అట్లుండఁ గులశీలములకు భంగ కరమగులాగున నిట్లు వేడుక
 పట్టుట ధర్మమా? నాకుఁ బయినఁ జుట్టపక్కములు బెక్కు
 కున్నాడు. వారినడుగక బలవంత పెట్టి నీవేయిట్లు ధర్మమునకు వెలి

యైః నాకన్యాత్వము సెడుట యటుండ లోకవిఖ్యాతమగు నీకీర్తి మలినముగాదా? ఇది చెప్పవలసి చెప్పితినిగాని నీ వెఱుంగనిదికాదు. సకలధర్మములును సత్యమునకు లోబడినవి గదా? ఇది తెగవనియే నీకుఁదోచిన నీచిత్తమునకు మాతాడు దాననుగాను, నామీఁద నెట్టినిండు పదీనను భరించుటకు నీకు గట్టికొంటిని. అట్లని నన్నుపవాదముల పాలునేయుట నీకు ధర్మముగాదు, నన్ను రక్షించుభారము నీయది” యనెను. మహాదుఃఖమున మునుఁగుచు భారము దనవైఁబెట్టి యూరకున్న కుంతిగాంచి సూర్యుఁడు కరుణించి; “కమలాక్షీ! ధర్మముడిప్పి నడతునా? మఱి నిన్నునడిపింతునా? నీకన్యాత్వము సెడకుండులాగున వరమిచ్చితిని. లోకనిందయు నీకుఁ గల్గఁజాలదు. నాయనుగ్రహమున సద్యోగర్భమున మత్సరూ నుఁడు మహాతేజుఁడగు పుత్రుఁడు బుట్టఁగలఁడు” అన నంతఁ గుంతి; “దేవా! నాకుఁ బుత్రుఁడు పుట్టిన నీవలెనే కవచ కుండలములు గల్గి యతి బలరూప సంపన్నుఁడై యుండును గాదె?”, సూర్యుఁడీ మాటలువిని; “అట్లే జనింపగలఁడు, అతని కవచకుండలము లవ్యుతి మయములుచుమీ! ఆకుండలము లదితి నాకొసఁగెను. ఆకవచ మభేద్యమగునది” యనెను. కుంతియు “మహాప్రసాద” మనెను. సూర్యుఁడు “నీకు నావంటి

కుమారుడు మడియించును గాక" యని యాకాశమునకుఁ జోయెను.

అంతి సూర్యు ననుగ్రహమునఁ గుంతి సద్యోగర్భమున నొకనుతుఁగాంచెను. ఆబిడ్డని దేహమునఁ జర్మమువలె నంటి యుండు కవచమును జెవులం దలతల మెఱియుచుండు కుండలం బులు నుండెను. కన్నులు తామరజేకులవలె విశాలములై చెన్నగులుకఁచుండెను. బాహువులు మిక్కిలి దీర్ఘములుగాను దేహ మతిదృఢముగాను నుండెను. కుంతి దాఁగన్నచిన్నారి కొడుకు నాతనిఁగాంచి యుప్పొంగిచెలంగి యానందాబ్ధి తరంగ ముల మునిగినడయ్యెను. ఆ తేజ మారూప మారేఖయు లోకసామాన్యములా? చూచుటకే పదివేల కన్నులు గావల యును గాదే? చూడఁ జూడ ముద్దులు మూటగట్టుచున్న చిన్ని మొగమును, ముద్దుబెట్టుకొలఁది నమృతమూరుచున్న పాలబుగ్గ లును దాఁకుకొలఁది సుత్సహము గల్గించుచున్న మువ్వంపు టవయవములును, దలఁపఁ దలఁప మనోరథ ప్రవాహములు పొంగిపొరలు లాగునఁజేయు మూర్తివైభవమును వర్ణనాతీత ములు. అహ! వానిఁజూడ నోచిన కన్నులేన్నులు. వానిం గన్న కడుపేకడువు. ఆ పురుటింటిని మెఱియించు నా కవచము విద్యుద్దీపమువలెనుండెను. త్రిలోకదీపకుని పట్టియెట్లుండును? పుట్టినప్పడే యారాచతీవి రాజరాజులనెల్ల గెలుచునని బాస

గావించు నట్లుండెను. ఆ రూపరేఖలు మహారాజ్యపదవి నందఁ గలఁడని చాటుచుండెను; మూలలు నిండిన యా మేనిదాలు దిగంతముల వఱకుఁ గీర్తి వ్యాపించునని సూచించు లాగున నుండెను.

కుంతి యాకాలమునకు గన్నవార్త కుంతి భోజనిచగరున కెఱుక నహిగలదా? బంధువులెల్ల గాన్కలుగొని వత్తురా? మంగళవాద్య ఘోషములు చెలంగునే? అట్లు కానేరదు. ఎట్టి కొడుకైనను వాని వీడక నిందకొడిగట్టునే? గుట్టువెలుపఱచి కీర్తి గౌరవములు పోగొట్టుకొనదు.

కుంతి యా కొడుకును తెప్పలల్లార్చక చూచుచు: దల యూచి, మేను బులకింపచుఱచి చెక్కిలి ముద్దు పెట్టికొనెను. అక్కునఁ జేర్చికొనెను. ఇంతలో దాదికూతురు రాఁగ లోకా పవాదభయము బల్లెమువలె హృదయమునందు గ్రుచ్చికొని యావలి వైపునకు దూసికొనిరాఁగ నావాత్తులపాపను దయ మాలి దాదిచేతుల దబ్బున దిగవిడిచి, “దాదీ ! కావవే వీని నెందైనఁ గొనిపోమ్ము. ఆలసింపకుము. వేతెద్దియు నాలోచిం పకుము?” అని తొందర పెట్టసాగెను. దేహమంటియున్న కవ తైనఁ దుడువ నవకాశములేదు. ఆ యిరువు రాలోచించి యా బిడ్డ నెచ్చటనేని విడువదలఁచి యూరి వెలువలికే వచ్చిరి. అప్పుడశ్వనది నొక మందసము గొట్టుకొని వచ్చుచుండుట

గాంచిరి. దాన నాశకువును బెట్టినదిలో విడిచిన నేరికేని, జిక్కి యునురుగక్కియుండునని యెంచి విడిచిరి, అది చూడ నేదియో ప్రవాహమునఁ గొట్టుకొని పోవుచున్నట్లు గోచరించెను గాని యందున్న యశర్థవస్తు వెవ్వరికిని దెలియకుండెను. ఆ పేటిక కంటికి దూరముగాఁ జనునంతవఱకుఁ గుంతికి మనస్సుకుదుటఁ బడినది గామ, అది మఱుఁగు వడఁగానే యపవాది భయము హృదయాంతరాళమున దాఁగియున్నను ప్రేమఁగి ఘరి తటాలునఁ బైకుబికి కన్నుఁగనలఁ బ్రవహింప నాగెను, మందనము గొట్టుకొనిపోయిన వైపుననే చూచుచు;

“పట్టి! కన్నకొడుకుల నిట్లు నట్టేటఁ ద్రోయుపాపులును లోకమునఁగలరా! నిన్నుఁగన్నారఁ జూడనోచితింగాని యెత్తి పెంచి పెద్దఁజేసి నీషుద్దులఁ జూచుభాగ్యమునకు నోచనైతిని గదా! మహారాజు కూతుకడుపునఁబుట్టియు సకలలోక ప్రసీదకుఁడగు సూర్యదేవుఁడే నీకుఁదండ్రియయ్యుండుదకు దిక్కులేనివాని చగిది నైతివిగా!

బిడ్డా! నీచక్కదనమున కెన్నిరతులు గట్టినను జాలదు గదా! కావునని యాకొని యేడ్చితివేని నీకుగ్గుపాలెవరు పోయిదురు? సూర్యదేవు ననుగ్రహముగల్గియు నీనిర్భాగ్యురాలి కడుపునఁబుట్టిన పాపముచేఁగదా నీప్రాపును జూపును నీటిపాలయ్యెను! మందనమే నీకు బంగరుతోట్లయయ్యెను.

రాచెక్కతైలకు బదులుగా నలలబంతులు నినుగాచుచున్నవి. తాచురలమండలి రాయచధ్వనులు నీకు జోలసాటలగు చున్నవి.

నాచిన్నియన్నా ! నాచిన్నాన్నిట్టి ! నామొద్దులగని ! హాయిగా నామండకమున విడుచుచుంటివా ! నీవునా నాటికిఁ బెరింగి ముద్దులుమూట గట్టులాగున నుండువపుడు పుష్పము చందురునివలెఁ గళకళలాడు నీమోమున చిన్న నవ్వు మొలచుచపుడును, విడువలగు నీకన్నఁ దామరలు దెఱచి చూచుచపుడును వేడుకగాఁ జూచుచు నీచిన్న నొరినుండి పొంగులతో నచ్చుకన్నెక్త మధురముగా వెడలుచున్న తొక్కుపలుకుల నాపు నాకొని కాలు సేతులు విడుర్చుచు నీల్లుచు నాపురని యేడ్చుచుండ నప్పటి యందమును, మొలగజ్జెలు చీరాడుచుండ నల్లనల్లఁబడుచుఁ లేచుచుఁ దప్పటడుగు లిడుచునడచునట్టి సౌందర్యము నీ యీడుబాలురఁగూడి యాడుచుండ దుమ్ము బ్రుంగియుండు నీచెలువము నిది యది యనక యేదియో యిమ్మునిరవ్వవెట్టి కన్నీరులేకయేడ్చు నీజాలి యేడ్పులును నీకలికి దుడుకుతన మును గాంచు భాగ్యము నా కొనఁగూడదయ్యెను. అందుకు నోచుకొనకపోయినను నియఁ గొంతసేపేని నిమజ్జాడ నోచు కొననైతినిగదా ! నినుఁగొంగిలింది కొన్నియైనఁ దృప్తిపడు

పోయితినిగదా ! హా ! దైవమా ! నోచినదెల్ల నినువరదలో.
 ద్రోయుటకా ! పోనీ !' నావంటి నిర్భాగ్యురాలికిఁగాక యే
 పుణ్యవంతురాలికి దొరకనున్నావై లట్టిపుణ్యమునకే భాగ్య
 వతి నోచినదో యచటికేపోమ్ము. ఆమహాలక్ష్మి యేనిన్ను
 మక్కువతోడ చక్కువఁజేర్చి ముద్దులాడియాడి చొక్క
 నిమ్ము, నేనిటు బుర్రురఁ బొక్కుచుండెను, నన్నాళ్లకుఁ
 బెద్దవెరిగి హఠాఁదఁబోతొడ నాకారవైభవము, బాహు
 బలము, బోధన, సాగ్రమః పైభవముఁగూడఁ దానఁగా నపుడు
 మహాపుణ్యము నున్న పుణ్యమునలె నుండరముగాను భయం
 కరముగాను గనఁబడు చుండువు. అపుడు యువతులకుఁ
 గన్నులపండువుగను శత్రువులకు భయంకరుఁడుగ నుండువు.
 ఏదియుఁ జూడలేనిదానను నేనొక్కతనగుదును, సూర్యుఁడు
 నీవెచ్చటనున్నను జూచుచుండఁగలఁడు. అతఁడు నీజనకుఁ
 డగుట మహాభద్రమృడ యగుచున్నాఁడు, అన్నిటను భాగ్య
 హీనను నేనయగుచున్నాను.

అట్లేల తలఁపవలెను. సూర్యుఁడటచేతఁగప్పికొని నంతన
 మఱుఁగుపడునే ? నీవును మఱుఁగుననుండిన నాకుఁ దెలి
 యకుండునే ? నీదేహకాంతియు, సహజ కవచకుండలములును
 నిను బ్రకటింపకయుండునా ? ఇప్పుడుగాకున్న నియోకప్పుడైన
 నినుజూడకపోవను. అదియేచాలును. లోకములకెల్లఁ గురియు

వాఁ నిరుపేగకుమాత్రము లేకపోవునా? తండ్రి! నీవు నదిలోఁ బడిపోవుచున్నావు. ఏమొసళ్లకును నుళ్లకును జక్కక, కూరజుంతువుల నోళ్లకుఁ బాలుగాఁ నేమముగాఁబొమ్ము. నీకు భూమ్యాకాశముల యందును, జలాగ్నుల యందును, మహా సముద్రముల యందును, భయంకరారణ్యముల యందును శుభంబుఁగాక. దేవతలు, సిద్ధులు, సాధులు మున్నగు వారందఱును సదాకరుణతోడ విషువక రక్షించు చుందురుగాక."

అని యాశీర్వాదించి, తిరిగి తిరిగిచూచుచు మనస్సును జాల నేపటికి మరల్చుకొనెను. ఇంతలోఁ దూర్పు దెల్లవాలు చుండుటఁబట్టి దాదికూఁతు; "రక్కా! ఇక మరమిక్కడ నుండిన సందేహాస్పదల మగుదుము. ర"మ్మని పిలుచుకొని గూఢాన కాశముగాఁ గన్యాంతఃపురముచేరి యెప్పటివలె బ్రవర్తించు చుండెను. కుంతిమాత్రము చారులఁబంపి మందసపు పోకడ నరయుచుండెను. ఆ వెట్టె నదీవేగమునఁ గొట్టుకొని పోవుచు నశ్వనదినుండి చర్మణ్వాతికిని నందుండియమునకు నందుండి గంగకును బోయిచేరెను. ఆ ప్రవాహమున గొట్టుకొనుచు బంపానగర సమీపమునఁ బోవుచుండెను. ఆ సమయమున పతి రథుండనువాఁడు దనపడఁతులతో గంగలో బలక్రియ నయ్యు చుండెను. అలల వెంబడి వచ్చుచుండు నామందన మాతనికె

జక్కఁగాఁ గన్పట్టెను. అతిరథుఁడా మండసముచూచి యాశ్చర్య
పడి పరిజనులఁబంపి దానిం దెప్పించెను. అంతనతఁడు దాని
రహస్యముగఁ దెలుచిచూచెను. అందుగన్నులు మిఱుమిట్లు
గొల్పుచున్న చిన్నబాలుఁడు దలతలమని మెఱయుచున్న
బంగరు కవచములును గుండలములునుగల్గి ప్రకాశించు
చుండెను. అతిరథుని యాశ్చర్యమునకు మితియేలేదు. మఱియిత
నికి లేక లేక చిక్కినప్పుడానందమునకుఁ బారముండునే ?
అవాఁడ నట్లే చేతులారఁగ్రుచ్చి యెత్తికొని తనస్రాణేశ్వరియగు
రాధకుఁజూపి; “రాధా ! ఇదిగో ! బిడ్డలు లేకయున్న మనకు
మనసాలిటి దైవమీ బుడుతని దయచేసెను. చూచితివా వీని
యాపమును దేజమును ! ఇట్టివాఁడు మానవులబిడ్డఁడగునే ?
మీదు దేవసంభవుఁడే యగును.” అని యాబిడ చేతికిచ్చెను
అమె యాబాలుని తొమ్మునంగ్రుచ్చి యడిమికొనెను. వారంత
పతి సంతోషముతో నాబాలునిఁ దమగృహమున కెత్తుకొని
పోయి తమకులమునకుఁ దగులాగున జాతకర్మాదులఁ గావిం
చిరి. మూఱకుండలా లంకృతుఁడు గావునఁ గర్ణుఁడనియు, వసు
కవచము బాల్చినవాఁడుగాన వసుషేఖుఁడనియు నామమిడిరి.
రాధాపుత్రుఁడగుట రాధేయుఁడనియు నాతనికిఁ జేరుగల్గెను.
కుంతి యీ పుత్రైంతము చారుల మూలమున విని సంతాపము
దీటి సుఖముండెను.

అతిరఘునింటఁ గర్జుఁడు నానాఁడుల బెరుఁగుచుండెను. కొంతకాలమునకు వానికెలస్రాయము వచ్చెను. కన్నులు మఱింత వెడవలై యవయములు సంధులు చక్కఁగా విభక్తములై, కండబలుపుగల్గి గుండ్రమగు భుజములుగల్గి, విశాలమగు నక్షముగల్గి విరాజిలుచుండెను. తామరయందలి తుమ్మెద కొదమలవలెను జంఘ్రనియందలి నల్లని కందువలె సతని మొగమునందు నూనూగు మీసలుడయించెను. అతని యాకారము పరాక్రమస్ఫూర్తిని సూచించుచుండెను. కింకర్షరము మత్తిల్లి నయాఁబోతు అంకెవలె గంభీరముగా నుండెను. నడకసింహ వృషభ గజముల నడలఁ దిరస్కరించుచుండెను. ఆమూర్తి పొంకమంతయు శృంగార వీరరసముల సంకరముగా నుండెను.

దేహధర్మములఁ జక్కఁగాఁబాటింది యారోగ్యవిధుల జవదాఁటక దురభ్యాసములజోలికిఁ బోవక, శుభ్రమైన మితాహారముందినుచుఁ జక్కఁగ విద్యాభ్యాసముసేయు బాలురు మంచిబలము గలవారుగాను బుద్ధిమంతులుగాను మండరాకారులుగాను నుందురు. చదువుసాములు లేక చెడునడతలతో లోనయి యారోగ్యము చెఱుపుకొనినవారు రోగముల పోలై మంచి తెలివి తేటలు లేక బలహీనులై బహుశష్టములఁ బడుచుందురుగదా !

కర్ణుడు]

కర్ణుడు గొంచెము పెద్దవాడు కాగనే తండ్రి వానికిఁ దగిన యుపాధ్యాయుల మూలమునఁ జదువు సాములునేర్పించు చుండెనుగాని ముద్దుల బిడ్డఁడుగదాయని పాలుపండ్లు తిని పించుచు సోమరిగాఁ జేయలేదు. చదువు చెప్పించుటయకాక చక్కని గుణములును బహుజాగ్రత్తతో వాడుకసేయించు చుండెను, పిన్ననాఁడు చదివినచువే, పిన్ననాఁడలవడిన గుణములే పెద్దలైనపుడు పయోగించుచున్నవి. కర్ణుడు బాల్యము నుండి యబద్ధమాడఁడు, అధర్మముసేయఁడు, అడిగినదిలే దనఁడు, పట్టినపట్టువీడఁడు, ఈఘనలక్షణములే పెద్దవెరిగినప్పుడు వానియందు దాతృత్వము, శూరత్వము, పృథ్వతతత్వము మున్నగు గొప్పగుణములై విక్కిలిప్రసిద్ధి కలిగించెను, అయినను వానియందొక దుర్గుణముమాత్ర ముండెను. అది యచూయ, ఆ సద్గుణములవలె ననియు నాతనియం దభివృద్ధ మగుచుండెను. చందనవృక్షముతోఁ గూడముండ్ల చెట్టును జెరుగుచుండునుగదా ! ఆదుర్గుణమొక్కటియే తక్కినసుగుణములవల్ల నాతనికెంత గొప్పతనము గల్గుచుండెనో యంతటి తక్కువ పాటును గల్గించుచు వచ్చెను. అదియే వాని దుష్టులతోఁ గూడునట్లుచేసి, ఈవాని మహాగుణములకు, ధర్మములకు ఫలముగా జయము నాయువ్యము నీయక కడ కిహజయము నకాలమరణమును గలిగించెను.

అయిదవ యధ్యాయము.

విద్యాభ్యాసము.

హస్తీసయని యొకగొప్ప పట్టణముగలదు. అందుఁ బూర్వము శంతనుఁడను రాజు భూమిని కాలించు చుండెను. అతనికి గంగాదేవియందు భీష్ముఁడు పుట్టెను. సత్యనతి యను భార్యయందుఁ జిత్రాంగదుఁడు, విచిత్రవీర్యుఁడు సని యిద్దఱు పుట్టిరి. భీష్ముఁడు పెండ్లి చేసికొనక బ్రహ్మచారిగానే యుండెను. చిత్రాంగదుఁడు పెండ్లి కాకమునువే యుద్ధమున గంధర్వులచే వధింపఁబడెను. విచిత్రవీర్యునకుఁ బెండ్లియైన సంతానము లేక పోయెను. కాబట్టి వ్యాసుల ప్రసాదమువలన నతని భార్యయైన యంబికయందు ధృతరాష్ట్రుఁడను, పంబాలికయందుఁ బాండువును, వారి దాదియందు విదురుఁడును బుట్టిరి. ధృతరాష్ట్రుం డంధుఁడు గాన రాజ్యమును పొందువే పరిపాలించు చుండెను. అతనికి భీష్ముఁడు సహాయుఁడుగాను విదురుఁడు మంత్రిగాను నుండిరి. ధృతరాష్ట్రుఁడు గాంధారరాజపుత్రియా శకుని చెల్లెలునగు గాంధారిని పెండ్లాడి దుర్యోధనుఁడు దుశ్శాసనుఁడు మొదలైన కొడుకుల నుత్పరిను గాంచెను. పాండువు స్వయంవరమందుఁ గుంతిని, మద్రరాజు కూతురగు మాద్రిని పెండ్లాడెను. అతఁడు కిందముఁడను మునిశాపమున సంతానము వడయలేక పోయెను గాన, నతని పంపునఁ గుంతి

దుర్వాసుఁ డిచ్చిన మంత్రమునుగొని, యముని, వాయు
దేవుని, నిండుచి నారాధించి ఎరుసగా యుఖిష్ఠిక భీమాగ్జును
లను పుత్రులను మూవురఁ గాంచెను. నూద్రియుఁ గుంతి
యుఁడేశముచేత సత్వసేదేవతల నారాధించి నకుల సహదేవు
లను గాంచెను. దుర్వాసుఁ డిచ్చినమంత్రమే యీ యైదు
గురు పుట్టుటకు మూలము. సాండురాజు భార్యలతోడను,
బుత్తులతోడను శతశ్శతమునుచోట వసిండుచుండి యటనే
మరణించి నొకఁడు. చూచి సహానుచము పేయఁగాఁ గుంతి
కొడుకుల నైదుగురను చోడుకొని హస్తినాపురమునకు వచ్చి
భృతరాష్ట్రుని యొద్ద నుండెను.

భీష్ముడు తన తండ్రియగు శంతనుఁడు తెచ్చి పెంచిన కృపా
చామ్యులనెడి బ్రాహ్మణుని యొద్ద నాకుమారు లందఱకు విలు
విద్య నేర్పుచుండెను. ఆ కాలమున ద్రోణుఁడను నొక్క
బ్రాహ్మణోత్తముఁ డుండెను, అతఁడు పరిశురాముని శిష్యుడై
విలు విద్యయందు మహాప్రవీణుఁడుగా నుండెను. కృపునిచెలి
యలను బెండ్లాడి ద్రోణుఁ డశ్వత్థామ యనెడి పుత్రునిఁ
గాంచెను. భీష్ముఁడతని సకుటుంబముగా నిలిపికొని యతని
చేతను గుమారులకు విద్య చెప్పించుచుండెను, అపుడు భూత
లమనఁ గల రాజపుత్రులందఱు నతనియొద్ద విద్యగఱచు
చుండిరి.

అతిరథుడు తనకుమారుడగు కర్ణునికి యావనము రాగకే
ద్రోశాచార్యులయొద్ద విలువిద్య నేర్పుకొనుటకు నియమించెను.
ధృతిరాష్ట్రుని పుత్రులు కౌరవులనఁ బండురు. వాడుని కుమారు
లకుఁ బాండవులనియుఁ బేరు. కర్ణుడు వీరితోడఁ గలసి కృపుని
యొద్దను, ద్రోణునియొద్దను నాయుధ విద్య నభ్యసించు
చుండెను. కర్ణునకుఁ జిన్ననాటినుండి కౌరవులలో బెద్దవాఁ
డగు దుర్యోధనునితో స్నేహము గల్గియుండెను. ద్రోణుని
యొద్ద రాజకుమారులందఱును గత్తి మొదలగు వానిని
ద్రిష్టుట, బాణములను బ్రయోగించుట, గుఱ్ఱములను, గజ
ములను, రథములను నెక్కుట మొదలగు యుద్ధ విజ్ఞానముల
నభ్యసించుచుండిరి. వారి యందెల్లఁ బాండవులలో ధర్మరాజు
రథయుద్ధమునందును, భీముడు గదా యుద్ధమునందును, నకులు
డు ఖడ్గయుద్ధమునందును మహానమర్థులై యుండిరి. ఇంద్రుని
యనుగ్రహము వలనఁ బుట్టిన కుంతికొడు కా యుద్ధముడు
మిక్కిలి కష్టముల కోర్చి యన్నింటియందును, ముఖ్యముగా
విలువిద్యయందు నెల్లవారి నతిశయించుచుండెను. కర్ణుడుగూడ
సర్జునుని యంతటి వాడయ్యును రాజకుమారుడు గానందున
వాని సామర్థ్య మప్పుడు ప్రకాశముగా కుండెను.

అటవ యథ్యాయము.

కర్ణుని యంగరాజ్య పట్టాభిషేకము.

అంత నొకనాడు కుమారులెల్ల నాయుధాది విద్యలందుఁ
దేజన పిదప ద్రోణుడు రాజనకుఁ దెలిపి వారిల ప్రవీణతను
బరీక్షించువేఁడెను. అప్పుడు రంగ మొకటి యేర్పడచి యందు
రాజయిన కృత రాష్ట్ర : ను భీష్ముడు మొలైక పెద్దలును
సంతతి లొ స్త్రీయను బద్ధుణ్ణులవలీ వారును బల్లెపట్టుల
వారును నందఱును నది చూచుటకు వచ్చియుండిరి. విద్యా ప్ర
దర్శన మారంభమయ్యెను. ద్రోణుడు రంగము కడుమ నిలిచి
యాయాకుమారుల కాశలములను సభ్యులకుఁ దెల్పుచుండెను.
అంతః దన ప్రియశిష్యుడగు సర్జునుని నేర్పు చూడుడని సభ
వారి నెచ్చరించి, వానిని రంగమునందుఁ బ్రవేశపెట్టెను, అర్జునుఁ
డు దక్కిన రాజకుమారులు చూపని విధములెల్లను జూపి
సభ్యులకు మిక్కిలి యాశ్చర్యము గలిగించుచుండెను. అంద
ఱును శత్రుములవలె తెప్పలు గదల్చక చూచుచుండిరి. అర్జు
నుని వంటి విలుకాడు లేకుండెను. అన్నికష్టములు పడి విద్య
నేర్చిన వాఁ డగ్రగణ్యుడు గాకుండునా? అర్జునునకే యంత
యగ్రగణ్యత్వమా? వై చేయిగా పుటియెవ్వఁడును లేడా?
మనకర్ణుడేదీ ! పేరునకు సూతుని కొడుకే కాని సూర్యుని

యథావము]

[కర్ణుని యంగరాజ్య పట్టాభిషేకము

ప్రభావమునఁ గదా జనించెను? కొట్టినఁ గదా చెకుముకి
తాయి నిచ్చులు గ్రక్కును ?

అంతలో రంగద్వారమున మేఘము గర్జించునట్లు మహా-
ధ్వని యొకటి వినబడెను. జనులెల్లఁ బిడుగువడెనా, భూమి
బ్రద్దలయ్యెనా యని నలుప్రక్కలఁ జూచిరి. అది మనకర్ణుడు
బుజులు లప్పలించిన చప్పుడు. అది వాని ధీరహంకారము.
వాడు ససాజములయిన కవచకుండలములు మెఱయుచుండఁగా,
వాడెఁ ద్తిని నడుమునఁ జెరవికొని పెద్దవిల్లుచేతఁ బట్టికొని
రంగముఁగోచరికి వచ్చెను. అప్పుడు వానికి మంచి యెల
ప్రాయఁగు వానిని జూడఁగా బలముగల మదపుటేనుఁగువలెను
బరాక్రమముగల సింగమువలెను గనబడుచుండెను. దేహము
మిక్కిలి యెడ్డును బొడవునుగల్గి బంగారు చాయతో వెలుగు
చుండెను. గుండ్రముగానున్న రంగప్రదేశము చుట్టును జూచి
యంతఁగాఁ బొటింపనట్లే ద్రోణునిను గృపునకును మ్రొక్కెను.
సభ్యులుఁ జూచును, వీడెవ్వఁడోయని కుతూహలముతో తెప్ప
వ్రాల్చు చూచుచుండిరి. కర్ణుడు గర్జించి యర్జునునిఁ జూచి,
'నిలునిలు' మని యదల్చి? "అర్జునా! నీ వైక్కడవే గట్టివాడ
వని త్రుళ్లకము. నీవు చూపిన విద్యలకంటె నెక్కుడుగా
వాకును దెలియును. ఇందటికన్నుల యెదుటనే చూపెదను.
చూడు" మనెను, అప్పు డర్జునునికి సిగ్గును గోపమును బుట్టెను.

దుర్యోధనుఁడో యుబ్బు పట్టమీడికి పోయెను. కర్ణుని ద్రోణుని యనుజ్ఞ పీఠింపి యుద్ధముఁడు చూపిన విన్నానము లెల్లను జూపెను. అర్జునునికంటె గట్టివాఁడెవఁడు గల్లునాయని దిక్కులు చూచుచుండిన దుర్యోధనుఁడును, వాని తమ్ములును, గర్జుని గట్టిగాఁ గాఁగిలింపుకొనిరి. సకలరాజకుల ధ్వంసము నై పుట్టిన భూమకేతువు గదా యీ దుర్యోధనుఁడు ? ఆ దుష్టుఁడు. కని. బలమును నాశనమును గూడినఁ గదా కార్యము కొన నగును? అగ్నికి బలవంతమైన గాలి తోడుపడినఁ గదా యది యడవినెల్లఁ గాల్చును ! కాలస్పర్శమునకు విషపు కోటవలె వానికిఁ గర్జుఁడాయెను. భూభారావతరణమను భగవంతుని కార్య తంత్రమునకా యిద్దఱమైత్రి యగ్నియుం గట్టియయ్యెను. దుష్టివారమైన సకల రాజక్షయ యజ్ఞము తొడఁగుట కది గట్టి పీఠు. అంత దుర్యోధనుఁడు గర్జునితో, “వీరాగ్రణీ ! నీవు వచ్చినది మాభాగ్యము. మా శౌరమును నిలిపితివి. మమ్మును మాకురురాజ్యమును నీ యిచ్చ వచ్చి నట్లను భమివు” మనెను. మహారాజు పట్టపుకొడుకే తన్నట్టుచేఁ బట్టినాఁడు. ఇక నాయువరాజుతో పాటొకరాజు కావలసివడే కొదువ. అప్పుడేదా వాఁడాడినదే యాటయై యుద్ధనాటకము సాగఁగలదు ! కిర్జుఁడు దుర్యోధనుఁడు దన్నట్టు, మెచ్చినందులకుబ్బి యతనికి మఱింత మెప్పుగలిగించుటకై

యథాయము]

[కర్ణుని యంగరాజ్య పట్టాభిషేకము

“మహారాజ ! ఈరాజ సమూహమును నీవును బాడగా నర్జునునితో ద్వంద్వయుద్ధము సేయక విడువను సుమీ !” యనెను. దుర్యోధనుడు; “వీరోత్తమా ! నాతోడఁ గూడి సకలభోగములను భవింపుము. నాచుట్టాలకుఁ బ్రియముసేయుము. నాగిట్టని వారితలపైని గాలుపెట్టు” మనెను. ఆమాట యర్జునుడు డనకుఁ దగులునట్లు చెప్పినదిగాఁ దలచి; “కర్ణా ! పిలువక డేవచ్చి లేనిపోని బిడములు వదరుచున్నావుగా ! ఇదిగో నీతలను నేలఁగూల్చెదను. సద్దతికిఁ బో” మ్మనెను. కర్ణుఁ “డర్జునా ! ఈరంగ ప్రదేశము నీకు మాత్రము సొంతమా? విలువిద్దెనేర్చిన వారి కెల్ల సామాన్యమేకదా ! ఊరక వదరకుము. వీరుఁడవయినఁ బాణములతోఁ బసఁచూపు” మని రంగ స్థలము నడుమ యుద్ధమునకు సిద్ధముగా నిలిచెను. అర్జునుడు వానికి మాటొడ్డి నిలిచెను. కర్ణుని పక్షమున దుర్యోధనుడు మొదలగువాఁడనిరి. స్త్రీలనడుమ నుండి చూచుచున్న కుంతి కవచకుండలములను బట్టి కర్ణుడు తన మొదటి కొడుకని తెలిసికొనెను. ఆ యుద్ధము కొడుకులు యుద్ధము సేయఁ బూనుటకు మనసు కలగఁ మూర్ఛపోగా నచ్చటనుండువారు చల్లని చందన జలములు చల్లి యామెకుఁ దెలివి గలిగించిరి. ద్వంద్వ యుద్ధ మారంభమగుచుండెను. ఆ యుద్ధపు మర్యాదలు కృపునికిఁ దెలియఁ గాన నతడు కర్ణునితో; “నర్జునుడు పొంగ గాఁ వుత్తుడు.

వీనిది కరువంశము. ఇట్టి వీడు నీతోద్వంద్వయుద్ధము సేయ నున్నాడు. నీతల్లి వండ్రులేవరో కులమేదియో చెప్పుము. రాజ కుమారులు కులమును బుట్టుకయుఁ దెలియని వారితోయుద్ధము సేయరు సుమీ ! ” యనెను. కర్ణుడు తనకులము తక్కువ యగునది కాఁబట్టి చెప్పలేక తలవాంచెను. దుర్యోధనుఁ డది చూచి కృపునితో; “ఆచార్య ! ఇది యేమి న్యాయము ? రాజకులమునఁ బుట్టినవాఁడే రాజని చెప్పఁబడునా? శూరిత్వ ముగలవాఁడును సేనలు నడుపువాఁడును గూడ రాజని శాస్త్ర ములు చెప్పవా? ఇంతేల ? వీడు రాజుకాఁడని కదా యర్హు నునితో యుద్ధము సేయరాదంటిరి! మంచిది. ఈ యందఱ యెదుటనే, యీక్షణముననే వీనినంగరాజ్యమునకు రాజుగాఁ బట్టాభిషేకము చేసెదను. అప్పుడేమనెదరో, చూత”మని బిగ్గఱగాఁ బలికెను. అంతి వాఁడు ధృతరాష్ట్రుని; భీష్మునిఁ బ్రార్థించి వారియనుజ్ఞనుగొని యభిషేకమునకు వలయున వల్ల సిద్ధముచేసి, బ్రాహ్మణులకు గోవుల దానముచేసి, “కర్ణుఁ డంగరాజ్యమునకర్హుఁడగుగాక”యనిపలికించెను. వెద్దలయనుజ్ఞ గాని, యాశీర్వాదముగాని యేపాటివానినేనిం బూజ్యునిగాఁ జేయునుగదా ! విదవ మంత్రవేత్తలయిన బ్రాహ్మణులు గర్హుని బంగరువీరమునఁ గూర్చుండఁబెట్టి బంగారుకుంభము లందలి వృణ్యజలములచేత సంగరాజ్యమునకుఁ బట్టాభిషిక్తుం

యథాయము] [కర్ణుని యంగరాజ్య పట్టాభిషేకము

జేసిరి. కర్ణుడు కిరీటము కేయకములు హారములు ఛత్ర చామరములు మున్నగు రాజవిహ్నములు గల్గి రాజలక్ష్మితోఁ బ్రకాశించు చుండెను.

ఇపు డా సూతుని బిడ్డఁడు దొడ్డ రాజయ్యెను గదా ! కులము తక్కువయైనను, ధనము లేకపోయినను, మంచి విద్యయు, గొప్ప శక్తియుఁ గలవాఁడు తప్పక యున్నతస్థితికి వచ్చుననుటకు మన కర్ణుడే దృష్టాంతము. కర్ణ దుర్యోధనుల కది మొదలు స్నేహము మిక్కిలి దృఢమాయెను.

ద్రోణ శిష్యు, గొప్పవానితోఁ జెలిమి, కృపుని హేళనము నివి కర్ణుని రాజ్యాధిపత్యమునకు హేతువులయ్యెను. ఇతఁ జగన్నాటక సూత్రధారుఁడు భారతి కథారంభ ప్రదర్శనమున కారంభింపవలసినదే కదా ? కర్ణుడు మిక్కిలి యుబ్బి దుర్యోధనునితో ; “సర్వ రాజుల సమక్షమున నన్ను రాజుఁజేసి మహిమాన్వితునిఁ గావించితివి. నీదేకదా శక్తి ! ఇందులకుఁ బ్రతిగా నీ కేమి చేయవలయునో చెప్పు”మని యడిగెను. దానికి వాఁ “జేమియు వలదు. నీ చెలిమియున్నఁ జాలును. నా యిష్టమంతియ” యనెను. కర్ణుడు రాజు గా నభిషిక్తుఁడయ్యెనను వార్త యంతటను దోడనే వ్యాపింపగా, ధృతరాష్ట్రుని రథమున నున్న యతిరథుఁడు విని, యానంద పరవశుఁడై మనసు పట్టలేక కర్ణునొద్దకుఁ బరవశుఁడై బయటివచ్చెను.

అంగ రాజ్యాధిపతియైనను దండ్రికి బిడ్డఁడే కదా ! అయిన నట్టి మహావీరునియందును బరియాచకము చేసిన కృపుని కన్నుల యెదుటను, బెక్కురు రాజ్యాధిపతులు మూఁగియున్నచోటఁ దా నతిరఘునికొడుకని ప్రకట మగుట కెట్టివానికేని మానన మొప్పునా ? అట్లని కర్ణుడు మొగము ద్రిప్పికొనెనే ? మాఱు వలుకకుండెనే ? ఆగుణనిధి యట్లు సేయునట్టివాఁడుగాఁడు. గంగనుండి యెత్తివెంచి పెద్దఁజేసి సంతవఱకే తండ్రియా ? అంగరాజ్యము వచ్చిన వెనుక నాతఁడు సూతుఁడా ? ఎక్కడి మాట ? తండ్రియేదైవము. అంగదేశ మొక్కటికాదు. క్రైలోక్య రాజ్యమైనను, దండ్రికి సమానము గాదు. రాజ్య మునకంటఁ బితృభక్తియే పూజ్యము. కాఁబట్టి కర్ణుడు తోడనే లేచిపచ్చి తండ్రికి మ్రొక్కెను. అతిరఘుడు ; “నాయనా !” యని కొడుకును గాఁగిలించుకొని, యానందబాష్పముల వాని శిరమునుదడివెను. అంతటి రాజ్యపదవివచ్చినను నెత్తి వెంచిన తండ్రిని మఱువని కర్ణునిగుణమేకదా గుణము ?

ధీముండదిచూచి, కర్ణుడు సూతకులమునఁ బుట్టినవాఁడని తెలిసి నవ్వుచు ; “గర్హ ! నీకులమునకుఁ దగునట్లు మునికోలఁ గొని రథము తోలుదువేకాని రాజపుత్రుఁడయిన యర్జును నితో యుద్ధము సేయుదువే ? సారథికా రాజు తోడి పోరు ? అట్లు రాజుతోడిపోరుటకే కాక, రాజోత్తముఁ డనుభవింపఁ

యథాయము]

[కర్ణుని యంగరాజ్య పట్టాభిషేకము

దగిన రాజ్యమునకుఁ గూడవత్తువా? మంత్రపూతమైన పురో
డాశము యజమానునకుఁ గాక కుక్కడిఁదగునే?” యనెను.
అదివిని కర్ణుఁడు వెలవెలఁబోయి, యేమిచెప్పటకుఁ దోఁపక
నిట్టూర్పు మొగంబువాఁడయి యాకాశముననున్న సూర్యునిఁ
జూచుచు నూరకుండెను. అట్లు కర్ణుఁడు సిగ్గునఁ బరితప్తుఁడగు
చుంటఁజూచి, తమ్ములనుండి తటాలున దుర్యోధనుండు మదపు
టేనుఁగువలె వెలువడివచ్చి మిక్కిలికోపమున కీడ్చుచుతో
“భీమా! కర్ణుని నీవిట్లు నోనాడఁ బలుకుదువే? నీచతులుఁడని తలఁప
వచ్చునా? లేడికడుపునఁ బులిపుట్టునా? వీని దివ్యతేజము
చూడఁగా నీబుద్ధి కథమకులమునఁ బుట్టినవాఁడని తోచు
చున్నదే? దేవతలయు, నదులయు, పుట్టలఁబాచిచాఁగింపఁదగవు.
ఇంద్రుని వజ్రము దీధీచి యెఱుంగునుండి పుట్టినది. దేవతలమూల
మనకేల యందువా? మనయాచార్యుఁడగు కృష్ణునిపుట్టుతఁజెల్లు
మబ్బునుండియేకదా? ద్రోణుఁడు పుట్టినది ఘటముపలనఁగదా?
ఈ దివ్యలక్షణములును సహజములైన కవచ కుండలములును
జూడ నితఁడు సామాన్యపురుషుఁడు గాఁడని తెలియుచున్నది.
వీని బాహుబలమున కేతఁ డంగరాజ్యమునకేకాదు. సకల
భూమండల రాజ్యమునకు నర్హుఁ” డనెను. ఇంతలో సూర్యు
డస్తమింపఁగా దుర్యోధనుఁడు గర్ణునిఁ దోడ్కొని నిజగృహ

మూలకుఁ బోయెను. సాండవులును మఱియుఁ దక్కించవారును దను లేను నివాసములకుఁ బోయిరి.

దుర్యోధనుడు భీమునకు బాల్కమునుండి విషాదులుపెట్టి బాధించుచు వచ్చెను. అర్జునుని విలువిదై నేర్పునకు భయపడి, యడగి మడగి యేమిచేయుటకుఁ దోషక దుఃఖించుచు, రాత్రులఁ జింతచే నిద్రింపకుండెను. ఇపుడంతటి విలుకాడు గర్జుడుః సహాయముగాఁగ తొమ్మునఁ జేయివెట్టికొని హాయిగ నిదురించుచుండెను. ఇంకవాని పూర్వపు దౌష్ట్యము మరలవెలు వసి త్రుళ్లఁ జేయుచుండెను.

కర్ణునకుఁ బాండవుల కీర్తినిఁబట్టి మచ్చరమొక్కటి మాత్ర ముండెను. దుర్యోధనునకో వారికీర్తి, కులము, గుణము, శక్తి పినిని.బట్టి బ్రదికియుండువఱకుఁ దీరిని శత్రుత్వముగల్గి యుండెను. దుష్టుని వైరమునకుఁ గారణములుండునే? కనుక దుర్మతములు, నూరణ తంత్రములు తుణతుణమునకు వృద్ధి నందుచుఁ దీవ్రమైన వైరాగ్నిరగులుచుండెను. దానికి సమిధలు శకుని దుర్యోధలు. గాలి దుశ్శాసనుడు. అజ్యము కర్ణుడు. ధర్మాత్ముడగు కర్ణుడు మచ్చరమున్నను నిట్టిఘోరకృత్యము లకుఁ దోడుపడడగునా యనిన, నూరునుబేరును దెలియని తన్ను రాజాగచింది తనయంతటివానినిఁగాజేసిన తనదొరయిష్ట మొంత దుష్టముగా నున్నను, గవ్వముగానెంచక తీర్పకుండుట

యథాయము]

[కర్ణుని యంగరాజ్య పట్టాభిషేకము

తగునాయని తలఁపవలసియున్నది. తన దుష్కృత్య ములకుఁ దోడుపడుట కేకదా మొదలరాజ్యమిచ్చినది ! దానినిఁ బుచ్చు కొనినపిదప దుష్కార్యము లాచరింపవలను గాదనుట యెట్లు తగవు ? ధర్మాత్ముఁ డయినందులకు దొరకు బుద్ధులుసెప్పి దారికిఁ ద్రిప్పినదోసమాయన్నఁ; గర్జుడు బుద్ధిచెప్పెనా యుద్ధ మెక్కడిది? అదియంతయు దైవతంత్రముగాన నతనిని దూఱఁ బనిలేదు. దైవము చిత్రించికొన్న కార్యసూత్రమున కను కూలముగా విషమ మృతమగును. అమృతము విషమగును. శకుని బుద్ధిబలమునకును దానికి నూతీంతలు ముఖ్యమగుకర్ణుని బాహు బలమునకును నుబ్బి దుర్యోధనుడు విచ్చలవిడిగాఁ బ్రవర్తించుచుఁ బాండవుల నిలువెడలఁగొట్టియు, లక్ష్మయింట నగ్నిపెట్టి తుద ముట్టింపఁ జూచుచుండెను. కాని తనకుమృత్యువులే యున్న వారేల తనపన్నగడకుఁ జత్తురు ? దుర్యోధనుని వాటినుండి పలుకు వెడలకమునుపే కర్ణుడు తనయొజునుండి కత్తిదూయును. అతనికనుబామలు తిరుగకమునుపే వానితల యూగును. అతఁడు చెప్పిన దెల్లవేదము. చేయునదెల్లఁ దనకుధర్మము. కర్ణుఁడా దుర్యోధనుని యాజ్ఞను జెవులతో వినుచు, మనసుతోఁ జింతించుచు శరీరముతో నాచరించుచుండెను.

ఏవడ యథాయము.

అస్త్రసంపాదనా శాసములు.

మఱి యప్పుడు ద్రోణుడు గురుదక్షిణగాద్రుపద రాజును గట్టి తెచ్చుని శిష్యులకెల్ల నెఱిగింప నందఱిలో నర్జునుడే యాపని సాధించెను. ద్రోణు డందులకు మెచ్చి యర్జునుని కంట పథికుడగు విలుకాడు లేనట్లు చేయవలయునని తలచి బ్రహ్మాస్త్రము మున్నగువాని నొసఁగెను, దీనినిబట్టి కర్ణునకంటె సర్జునుడు గొంత యధికుడగుటచే దుర్యోధనుని గుండెలోని దిగులువీటకుండెను. ఇన్ద్రమునెట్లనిఁ గొనసాగించుకొనుట తన ఇష్టవ్రతముగాఁ గల కర్ణున కది తెలియును గాన నతఁడొక నాడు ద్రోణునొద్దకు రహస్యముగాఁబోయి ;

“మహాత్మా ! నీవుశిష్యులందఱి యెడలను సముడవు. ఒకకంట మున్నమును ఘటియొకకంట వెన్నయును నీకులేదు. మేమి మిశ్రియ్యఁడును అర్జునుడును మిశ్రియ్యడే. అట్లుండ వారనికి బ్రహ్మాస్త్రముండనాకు లేకుండుట తమ యాదరంబునకు గొడువయేకదా ? నాకును బ్రహ్మాస్త్రము సాంగో పాంగముగ మపదేశింపవలయును. నేనర్జునకు సమానుఁడుగాఁ జూరి వచ్చితిని. ఇదిమిశ్రింపుకుండుట తగునా?”

అనిప్రార్థించెను. ద్రోణుడు విలువిద్వేయం దిర్జునునకంటె పథికుడు లేకుండవలెనని సంకల్పించు కున్నవాఁడుగాన నిజము

దెబ్బినయెడలఁ గర్జుఁడు నొచ్చుకొనునని తలచి తంత్రజ్ఞుఁడు గాన యుక్తియుక్తంబగు మఱియొక కారణంబైతి; “కర్ణా ! వ్రతముగల్గియుండు బ్రాహ్మణోత్తముఁడో పుణ్యాత్ముఁడగు క్షత్రియుఁడో బ్రహ్మాస్త్రమునందుటకుఁ దగునుగాని యమ్యుఁడవగు నీకీచ్చటతగదు. ఏమిచేయుదు” ననెను. కర్జునకు ముహూర్తము భగ్నమాయెను, ఇంకఁ జేయవలసినదేమి ? దుర్యోధనుఁడు దన్ను రాజుగాఁ జేసినందుల కర్జునునిదాను జయింపియ తీరవలయును. వానిజయింపవలెనన్న బ్రహ్మాస్త్రమవశ్యకము. అస్త్రముగావలయునేని బ్రాహ్మణత్వ ముండవలెను. అస్త్రసిద్ధిలేకుండిన నర్జునుని గెలువరాదు. పగవానిగెలువక యేలీక యష్టతీర్పక ప్రాణముతో నుండవచ్చునా ? మానము లేని బ్రదుకేల ? వేసముననో మోసముననో వానిగెలిచియ తీరవలయును. సూతునికొడుకగునన్న భూపతిఁ గావించినట్టి వానికై యేపోకలు పోయిన నేమి ? యని నిశ్చయించి, “ఈ బ్రాహ్మణ డాపార్థునియందలి పక్షపాతమున నేమోమిషవెట్టి నన్ను మొగముదుడిచి పంపినాఁడు, ఇతఁడుగాకున్న నీతనిమగఁడు మఱియొకఁడు లేఁడా చూతము”

అనితలచి మఱునాఁడు మహేంద్ర, పర్వతమునకుఁబోయి పరశురాముని దర్శించి, వినయంబున మ్రొక్కినను. రాముడు; “నీవెవ్వఁడ?” పని యడుగఁగా గర్జుఁడు; “మహాత్మా ? నీవు

బ్రాహ్మణుడను, నాదిభృగువంశము. అస్త్రవిద్యగోరి మిమ్మా శ్రయింపవచ్చితి” ననెను. దానికతడు ప్రీతుండై కర్ణుని బరిగ్రహించి యస్త్రవిద్యయందుఁ బరిశ్రమము సేయింపుచుండెను, అతని యాశ్రమముననుండి కర్ణుడొకనాఁడు ప్రయోగ లాఘవమును సాధనచేయుచుండెను, అప్పుడొకబ్రాహ్మణుని హోమధేనువుయొక్క దూడ యడ్డముగాఁ బరుగిడుచుండ నొక్కబాణము దవిలి నేలంగూలెను. దానికాబ్రాహ్మణుడు పరుగిడివచ్చి; ‘యిదియేమి?’ యని బిగ్గటగానడుగఁగాఁ గర్ణుడు; “మహాత్మా! తెలియక చేసినతప్పును గావుడు. వలసినన్నిగోవుల, దూడలతోడ మీకొసంగెద” నని యెంతో బ్రతిమాలుకొనుచున్నను నాతఁడువినఁడయ్యెను. దైవయోగము వినచ్చునా ?

అంతనా బ్రాహ్మణుడు కోపమతిశయింప; “ఓరీ! నీవు మేటివాడైన, పగవానితోఁ బోరునపుడు నీతేరు భూమియందు నాతే గవలె గ్రుంగునుగాక.” యని శాపమిచ్చి వెడలెను. కర్ణుడు; “కట్టా! నారథముకాదు. నామనోరథమే క్రుంగిన” యని చింతించి మేటిధీరుడుగాన లోపల నడచికొని, పరశు రామునకు మిక్కిలిభక్తితోఁ బరిచర్యలు చేయుచుండెను. అన్నుని దానికేమిచ్చి కర్ణునకు బ్రహ్మాస్త్రముమున్నగు పెక్కు మహాస్త్రమంత్రము లుపదేశించెను. అంత నొకనాఁడాతడు

కర్ణుని తొడవైడలయిదుకొని నిదురించుచుండెను. అప్పుడొక
 కీటకము కర్ణుని క్రోదోడంగఱచి వేగమ తొలుచుచుండెను.
 అదితొలుచునపుడు నొప్పి మిక్కుటమై నెత్తురు గాలువలుగా
 వెడలుచున్నను గురుని నిద్ర చెఱుపనోపక సహించి కదలక
 మెదలకయే యుండెను, అంతరక్తము ప్రవాహమై పరశు
 రాముని దేహమున పేడిగాఁ దగిలెను. అతడు మేలుకొని ;
 “కర్ణా ! ఎక్కడిదీనెత్తు”రని యడుగఁగా నాధీరుఁడు దనతొడ
 యెత్తి యాపురువునుజూపి ; “ఇదినాతొడఁ దొలుచుచున్నను
 మీకు నిదురసేసునని కదలకుంటిని. మఱేమియుఁగా” దనెను.
 ఇంతలో నాపురువు పరశురామునిఁ జూడఁగనే మృతినొంది
 రాక్షసుఁడై యాకాశంబుననిలిచి, యందుండి యామునితోఁ ;
 “గరుణానిధీ ! నాకుఁగలిగియుండిన దారుణశాసము మీవలనఁ
 దీతినది. నాయెప్పటియూపు నొందితిని, నేనుగ్రస్తుండనడు
 నొకరాక్షసుఁడను. భృగుమహర్షి పత్ని నపహరించితిని. దాని
 కతఁడు గనలినన్ను గీటకముగమ్మని శిపించెను. మీకటాక్ష
 మృతము సోఁకఁగనే సుఖమునొందితి” ననిచెప్పి యతనిసెలవు
 గైకొనిపోయెను. అంతఁ బరశురాముఁడు కర్ణునిదైర్యాతిశయము
 మదిలో నిరూపించి, “ఓరీ ! ఇంతటియోరువు బ్రహ్మణ
 జాతి కెక్కడిది ? ఎవ్వఁడవు నీవు? నిజముచెప్పు” మని
 యడుగఁగాఁ గర్ణుఁడు వడఁచుచు ; “నేను సూతపుత్రుఁడ”

ననను. అందులకాముని మిక్కిలియగ్రహించి; “ఓరీ ! కపటమున బ్రాహ్మణుండ ననివచ్చి నన్నే మఱించితివి. నీవు నేర్చిన యస్త్రవిద్య విఫలమగుఁగాక. నీకపటమునకదితగిన ఫలము. దాని నీవనుభవింపు” మని కాపమిచ్చెను. కర్ణుని దుఃఖమేమనవచ్చును ? బ్రహ్మాస్త్రమును గఱవఁబోయి కఱచినవానినెల్ల దారఘ్నాసి కొన్నట్లయ్యెను. అతఁడు మివుల దుఃఖించుచు మరలెను. స్వామిభక్తిపరాయణునకు, స్వార్థత్యాగశీలునకిట్లు రాదగునేయనిన ? సర్వేశ్వరుని భూభారావతరణ ప్రయోజనమున కతనికార్య పథమం దిది యెంతయు నావశ్యకము. అతనికి దుష్టశిక్షణమును, దన్నూలమున శిష్టరక్షణముగదా యవతార ప్రయోజనములు ! శిష్టులగు పాండవుల రక్షించి, దుష్టులగు దుర్యోధనాదుల నిర్మూలము గాచిందికదా భూభారము దీర్చుటకు సరికల్పము ! అందఱునుని ముఖ్యసాధనముగాఁగొని కార్యమంతయుఁ జేయఁదలంచుటవలన వాని, బిక్కినయోధాగ్రేసరులనెల్ల నుజుమాడునట్లు మహాధనుర్ధరునిఁ గాచిందినాడు. అందులకై పార్థుని ద్రోణాచార్యునకుఁ బుత్రునికంటె నెక్కుడుగాఁ బ్రీతిపాత్రముగనుబ్రాణపదముగను, ముఖ్యశిష్యునిఁగనుజేసి యతనివలన విలువిద్దెనెల్లఁ జెప్పించినాడు. అయిననువానినిఁ బ్రతిఘటించుట కాద్రోణశిష్యుని, దివ్యప్రభావసంపన్నునిఁ గర్ణు నేర్పఱచెను. కాఁబట్టియట్టివాని

యథాయము]

[అస్త్రసంపాదనా శాసములు

నర్జనునకు జోడుగావించునా ? బ్రహ్మస్త్రము దూరమగుటకై
మాతకులమను నెపము పెట్టించినాడు. బ్రాహ్మణ శాసమునకు
లోబడించి మంచి సమయమున రథము గ్రుంగునట్లొనర్చెను.
మఱియు నస్త్రములెల్ల వమ్మగుటకుఁ బరశురాము నొద్దకుఁ
బంపినాడు. ఆదూడబాణములకడ్డయి కూలుటయు, నాపుయ్య
క్రీడదొడఁదొలుచుటయుఁ బ్రమాదజనితములా! కాపు కాపు
భగవత్సంకల్పాయ త్తములు. ఇట్లు రెండువిధములఁ గ్రిందుపఱచు
టయెల్ల నర్జనుడు క్రిందఁబడకుండుటకే. పార్థునివిహారముడ్డ
ములేకుండిననే భూభారము నిరాటంకముగాఁ దీరగలదు. దైవ
మేర్పఱచిన పాడవునకు మించి యెంతయెగిరిన సంతకంఠ పడు
టయెకాని పసగలుగదు. దైవబలమునకుముందు మానుషబల
మెంత, యనుటకు బ్రహ్మస్త్రమునకుఁ బోయియున్న కర్ణుఁడే
దృష్టాంతము.

కర్ణుఁ డట్లుపోయినపని విఫలమైనను మొగమున నేవికార
మును జూపక దుర్యోధనుని యొద్దకువచ్చి, “ప్రభూ! పరశురాము
నాశ్రయించి యస్త్రములందెల్ల నాతిలేటితిని. ఈలోకము
నందు నాతోయుద్ధము సేయగలమగఁటిమి గలవాడు లేడు
చుమీ” యనెను. దుర్యోధనుఁ డానంద భరితుఁడయ్యెను.

ఏనిమిదవ యధ్యాయము.

కర్ణుని విక్రమములు.

కళింగదేశపు రాజగు చిత్రాంగదుడు తనపుత్రియగు శుభాంగికి స్వయంవరము చాటించెను, దానికి జరాసంధుడు, శిశుపాలుడు, కుక్కి, మొదలగురాజులు వానిరాజధానియగు రాజపురమునకుఁ బోయిరి. దుర్యోధనుడు గర్హస్థునిఁ గూడి చతురంగబలములతో నచటికిఁబోయెను. అండఱకును జిత్రాంగదుఁడు దగినపూజలుగావించి విడుదుల నేర్పఱచెను. అంతస్వయంవరము జరుగునపుడు చేతఁబూదండగొని శుభాంగి రాజుల మధ్యమునవచ్చి, చెలులీరాజుల పేరులు వేలువేలుఁజెప్పుచుండఁగా మురివెంపునడల నల్లనల్లనఁ బోవుచుండెను. అప్పుడా పడఁతి దుర్యోధనుని వరింపక దాటిపోఁగా నాతఁడు కోపించి దానిని బోనీక యడ్డగించి పట్టి రథమువైఁబెట్టి కొనిపోవుచుండెను. అప్పుడు రాజులెల్లఁ గలంగి యొక్కటిగాఁ గూడుకొని యతనిని భయంకరముగాఁ దాడిరి. అతఁడు బాహుబలము మెఱయిరపుచుఁ బోయెను. అప్పుడు కర్ణుడు వాడినారసము లేసి రాజులతలలు తొల్లవేయుచు, దనలాఘవమును విజృంభింపఁజేయుచు, గర్వంబుప్రకాశింప శత్రువుల రథ గజ తురగ పాతులఁ దునిమి తూటాడుచుండఁగా నావీరుని శౌర్యమునకు, బాహుబలమునకును నిలువఁజాలక హతశేషులైన రాజులు

ఘరిగిడిరి. దుర్యోధనుఁ డందులకు సంతోషించి, యాకస్యను గొని హస్తినాపురమునకుఁ బోయెను. జరాసంధుఁ డపజయమును మనస్సునందే పెట్టుకొనియుండి యొకప్పుడు కర్ణుని ద్వంద్వయుద్ధమునకుఁ బిలిచెను. కర్ణుఁడందుల కిష్టపడఁగా నిద్దఱును యుద్ధము సేయఁ దొడఁగిరి. అంత వారిరువురును దేరులు దిగి బాహుయుద్ధమునకుఁ జొచ్చిరి. కొంతసేపువెనఁగిరి. అప్పుడు జరాసంధునిసంధులు వికలములుకాఁగా యుద్ధముచాలించి, కర్ణుని మిక్కిలిగారవించి, విభవసంపన్నమగు మాలినియను నగరము నియ్యఁగాఁ బుచ్చుకొని మిక్కిలితేజముతోడఁ దనపురమునకు వచ్చెను. ఇట్లు వెక్కండ్రు శూరులగు రాజులను డటిమి దుర్యోధనునకుఁ గన్యను గూర్చుటంబట్టియు, జరాసంధుని జయించుటం బట్టియు సతని ప్రసిద్ధి సకల దేశంబులందును వ్యాపించి పాండవులకును వృషదయశల్యముగాఁ బీడించుచుండెను. పరశురామునియొద్ద నేర్చినవిలువిద్య చేతను, వైనఁ జేర్కొనిన రెండు మహాపరాక్రమ కృత్యములచేతను, దుర్యోధనునకుఁ గర్ణునియందుఁ బ్రితిగౌరవము లతిమాత్ర లయ్యెను.

అట్టిపీరుని సహాయపుసొంపునఁ గన్నుమిన్నుఁడెలియక భీష్మ ద్రోణ విదురాదుల బుద్ధులనుగూడ నావంతయు సుకుసేయక పాండవులకు మిక్కిలిక్రూరములగు నవకారములు సేయు

చూడెను, ఎట్టికార్యము లకును గర్జుడు చేదోడువాదోడుగ నుండెను, పాండవుల నూరువెడలఁగొట్టి హరణావతమునకుఁ బంపి ముసలి తల్లితోడ వారిశరీరములు గాల్పింపఁజూచిన మహాద్రోహమునకీతఁడు 'సెబా'నని తలఁపఁచినంతవాఁడు మఱియెంత కొప్పకుండు? పాండవుల విషయమున నింక నెంత లెంతలో క్రూరకృత్యములు జరిపియుందురు గాని భూభార నివారణము గావింపఁగోరుచున్న దైవమునకది యసమ్యతమగుటచే నట్లుజరుగలేదు.

అంతనర్జునుడు ద్రుపదిపుత్రియగు ద్రౌపదియొక్క స్వయం వరమునకుఁ బోయి యంత్రమత్స్యమును దెగవేసి యామెను తోనెను. మత్స్యయంత్రమును దెగవేయఁజాలని కర్ణుని కంటిను దెగవేసినయర్జునుని పరాక్రమ మెక్కుడని తెలిసిన దుర్యోధనుని గర్వము కొంతకుంటువడెను.

బలవంతులతోడి పగ కులనాశమని భీష్మాదు లొత్తిచెప్ప మరల వారినిఁ బిలిపించి యర్ధరాజ్యమిప్పించెను. దానవై రాగ్ని కొంత చల్లాఁజీనదయ్యెను. ఒక్కమాత్రేవై రాగ్నిని బెద్దమంటగాఁ జేసి యుభయపక్షములవారి నిహపరదూరులంజేసి యకాల మృత్యువు వాఁలఁబడఁజేయుట నీతిగాదు, దానిని గ్రహముగాఁ జెంచుచుఁ జల్లార్చుచు, వారిపూర్వకర్మాయత్తములగు సుఖదుఃఖముల ననుభవింపఁజేయుచు, వారికిఁగలము హింసకర్మ

మగు సమయమున నాయగ్నిం బ్రజ్వరిలజేసి దానికాహుతి
గావించుట దైవతంత్రము. ఇంతకుమున్నుఁ గర్ణమహారాజు
ప్రేరితమై మండుచుండిన వైరాగ్ని యిపుడు కొంతచల్లాఱి
యున్నది. అదియాటకు మూలమర్జునుని యంత్రమత్స్య
చ్ఛేదన మేయగును. ఈభేదము గర్జనకుభేదమునిచ్చెను. దుర్యోధ
నునకు మదభంజనమయ్యెను. కర్ణ దుర్యోధనులఁ గప్పియున్న
చీకటియింనుక తగ్గినది. మఱియు మునుసాచార్య దక్షిణ
యొనఁగుటకుఁ గాఁబోయినప్పుడు వీరిసేనలఁ జెదరఁగొట్టిన జట్టి
యగు ద్రుపదుఁడును, నతనికిమారుఁడగు దృష్టద్యుమ్నుఁ
డును బాండవులకుఁ బ్రాపగుటచేనెచ్చటఁ దమవై కెత్తివత్తురో
యని జంకుచుండిరి. వైరాగ్ని యింనుక యాఱి యున్నప్పుడే
పాండవులు తమ యిదుమలుమాని క్రొత్తవెండ్లికొడుకులై
సుభద్రాదులఁగూడి, రాజాసూయాది యజ్ఞములఁజేసి సుఖ
ముండఁగల్గిరి. కానిమరల నాయగ్ని బృలింపుటకు ద్రాపదియు
రాజసూయమును గారణములు.

దుర్యోధనుని మానసమునఁ గుములుచున్న యాయగ్ని
వెక్కుగూఢములగు నితరమార్గములకుఁ బురికొల్పెను.

తొమ్మిదవ యధ్యాయము.

కర్ణుని యాదార్యము.

కర్ణుడు దుర్యోధన భూతగ్రస్తుడై మైమఱచిచేయు నాసుర
కృత్యములట్లుండ, నాదుష్టునిసన్నిధానమున నుండినప్పుడు తన
యెప్పటి ప్రకృతినుండను. దనగృహమున సతఁడు ఒయలు
పుచ్చు నుగళము లనన్యసామాన్యములై యమానుషములన
వచ్చును. అతఁడు దాతృత్వమున కుపమానభూతుఁడు గినుక
దానిని చర్చింపనక్కఱలేదు. మఱియతని కారుణ్యము సత్య
సంధత్వము, బ్రాహ్మణ్య క్రిదైవభక్తి, స్వార్థత్యాగ పరాయణ
త్వము, పరోపకారము మున్నగునవి యారయ మహద్భుత
ముఖుగా నుండెను. అతఁడు సూర్యోదయమున నుత్తరాశి
ముఖుడై యారాధనమునకుఁ దొడఁగి మరల నాసూర్యరశ్మి
వీపునఁ దివులునంతవఱకుఁ జేయుచుండును, అతఁడు దానము
చేయుకాలము విట్టమధ్యాహ్నము. బ్రాహ్మణులేమి యడిగి
నను దుదకుఁ బ్రాణములం గోరినను దప్పక యిచ్చుటకు సం
సిద్ధుఁడగుటయే యతని వ్రతము. అతఁడట్టి తీక్షణవ్రతములచేతను,
కస్తూర్ర సాండిత్యముచేతను, జరాంపంధుని జయించుటచేతను,
సభేద్యములయిన సహజకవచకుండలముల యుక్తిచేతను సాండ్
వుల కేని మఱి యెట్టివారికేని జయింప సాధ్యమగువాఁడే
యని దేవేంద్రుని యంతటి వానికే సందేహముదోఁచెను.

ఆయింద్రునకు, దివపుత్రు డగు నర్జునునకు గర్జుని నలగు నేమి
 కీడు మూడునో యను చింత శల్యమునలె కాధించుచుండెను.
 కర్ణున కన్ని గుణములకుమించి యతిమాత్రముగ నుండునది
 స్వామిభక్తి. ఆగుణము దల యెత్తకుండునతివలకును దక్కిన
 గుణములు రమణీయములై యుండును స్వామిభక్తి యుద్రే
 కించెనా తక్కినవితగ్గును. అట్టిభక్తికిఁ గాత్రమగు స్వామి
 ధూర్తస్వామిగాక పుణ్యమార్గ గామియగునే నీతనితక్కినగుణ
 ములును భక్తియుఁ బరస్పరము గాఁగి పెంచి యాతని గుణ
 రత్నాకరుఁ డనిపించును. ఆధూర్త స్వామియందలి భక్తిధురం
 ధరత్వము తన్ను ధూర్తునిగావించి యితరగుణ చుంపత్తిని
 బ్రకాశింపఁజేయక యీతని చాతుర్యమును బరాక్రమమును
 మాయమునేయుచుండెను. యంత్రమత్స్య ముచేతమ, ఘోష
 యాత్రచేతను నర్జునుని యతిశయముదెలిసి యుండినను గర్జు
 నిగౌరవము తగ్గకుండుటకుఁ గారిణమేమనిన సహజకవచకుండ
 లములే యాతనికాధిక్యము నిచ్చుచుండినవి. ఇంద్రుఁడైన
 నతని కవచకుండలముల నపహరించి క్రిందు పడుపవచ్చునుగాని
 యతని తీక్షణవ్రతమును ధనుర్విద్యయుఁ బోలఁగించుట కాతనికిని
 వీలుగాదు. కావునఁ గుండలములవేడి పుచ్చుకొనుటయే చేయఁ
 గలపనియనియాలోచించి, తగినవేళ తెలిసికొని యతనియొద్దకుగ
 నిశ్చయించుకొని యుండెను. అది సూర్యునకుఁ దెలిసి తనగారాబ్బు

కొడుకగు కిర్ణుని మంసలిశ్చేహమువలన నిండుని తలంపువానికిఁ
జెలుచులయునని బ్రాహ్మణవేషము దాల్చి కర్ణుడున్నచోటికి
వచ్చి యేకాంతమున చలనితో; “ఓకర్ణా! నీకుహితముగోరి
యొక్కకార్యమును రహస్యముగాఁ జెప్పవచ్చితిని. నామా
ఓల బాటించివినుచు ఇంప్రడు పాండవపక్షపాతి. కనుక
వారికి హితముగాఁ గనచకుండలము లవహరింప నున్నాఁడు.
అది యెల్లచేయనున్నాఁడో చెప్పెదను. వినుము. నీకుబ్రాహ్మణు
లు మిక్కిలిప్రియులు. మఱియు వారేది యడిగినను పంచన
సేయక యిచ్చువాడవు. ఇది తెలిసి యతఁడు బ్రాహ్మణవేష
మునవచ్చి కనచకుండలము లడుగనున్నాఁడు. నీవు వానిని
మాత్ర మీయవలదు. రత్నములో, బంగారమో, సుందరులో
మఱి యేషదార్థమో చూపి, యందులకు సమ్మతింపఁడేని
మఱియే పోకలనేనిం బంచవలయును. ఈరెంటిని నీయరాదు.
ఇచ్చితివా మృత్యువునకుఁ బాలగుదువు. ఏలనఁగా నీమహనీయ
వస్తువులు రెండును సమృతమయములు. ఈరెండునుండేనా
ముల్లోకిములందు నేదండిమగనికిని నిన్నుం జంపఁదరముగాదు.
మఱియు నివినీకెప్పుడును సౌఖ్యము గల్గించుచుండును. నీకు
హితము సెప్పితిని. ఏమటకుమీ!” యనెను. అందులకుఁ గర్ణు
డతనితో, “స్వామీ! నీవు దేవుడవుగాని బ్రాహ్మణుడవుగావని
తోచుచున్నది. నీవెవ్వఁడవు? యాసతి”వ్వుని యడిగెను.

దానికతఁడు; “నేను సూర్యుఁడను. ఇఁకఁజెప్పెడిదేము? నీ
యందలి ప్రేమమువలన హితము సెప్పటకు వచ్చితిని.” అనెను,
కర్ణుఁడు సంభ్రమించిలేచి యభివండునముసేసి; “దేవా! నీ
వెట్టివారికిని దుర్లభుఁడవు. నాబోటివానియం గింత హితబుద్ధి
నుంచితివి. నాభాగ్యమేభాగ్యము. నేను గృతార్థుఁడనయితిని.
అయిననొక చిన్నవిన్నపం బవధరింప వేడుచున్నాను. గ్రామస్థు
లు వేడిరేని నాప్రాణములనైన నిత్తునని నాప్రతిజ్ఞ.
నాయీప్రతిస రహస్య మగునది గాదు. జగమున కంతయుఁ
దెలిసినది. దానిందప్పుటెట్లు? అదియట్లుండనిండు. ఇంద్రుఁ
డెక్కడ? నన్నడుగవచ్చుటెక్కడ? అట్టిముల్లోకముల దొర యే
ప్రియపడి నన్నడుగవచ్చెనేనట్టివానిచే నడిగించుకొను భాగ్యము
నాకబ్బినేని దానికంటె నీ కవచకుండలము లొకలక్క
లొనవే? దానివలన నాకుఁబొగ్గముల చగమెల్ల వెల్లి విరియును
గదా? అట్టిశాశ్వత కీర్తిని దిగవిడిచి నశ్వరమగువీరబాండ్లకై
జన్మవ్రతము దప్పటతగునా? ఇంకొక్కటి చిత్తగింపవలయును.
ఆయింద్రుఁడు నూఱు మహాయజ్ఞములు చేసిన పుణ్యాత్ముఁడు.
వేయేల? మహాపురుష ధ్వంసముచేసిన పరాక్రమగర్భుఁడు.
అట్టివాడు పాండవులయందలి పక్షపాతమునఁ దనమరువును
బ్రతిష్ఠయుఁ జూడక మాయవేసము వేసికొని యాచిందునే
నతనికీర్తి డిందుపడదా? నాకీర్తి మూఁడులోకములునిండదే?

ఇదిగదా నాయభండపుణ్యము! మహాత్మా! నేనుగీర్తినంత
మాత్రమును విఃపజాలను. కీర్తిని సంపాదించుటకై నాకు
జావునచ్చిన సన్నతమే. జగము దంతకంటె జావేమేల
గుఱనుమాట దేమగుఱ దెలియనిదిగాదు. కీర్తియంతయెక్కుడా
యని యందురేమో? అగును. పరమునఁ బుణ్యగతినిచ్చు
నది కీర్తియే. ఇహమునఁ దల్లివలె బ్రోచునదికీర్తియే. కీర్తియే
యామున గానియేర్లు బూర్జునుగావు. కీర్తియేసంపత్తిగాని
భవమగాదు. కీర్తిలేనిప్రదుకొక ప్రదుకగునే? కీర్తిలేనివాడు
పీనుఁగునో సాటియగును. ఆమాటలటుండనిండు. దుష్కీర్తి
గలవానిని విసత్తులెల్లంజుట్టు ముట్టిగిట్టునట్లు చేయునని బ్రహ్మయే
నెప్పియున్నాడుగదా! బ్రాహ్మణు లడిగిరా నాకుఁగలిగి
నంతలో, గొఱఁచి నేయకి యిచ్చుటయు, బలవంతులయిన శత్రువు
లఁ జంపుటయు, జంపఁజాలకపోయిన యుద్ధమునఁ జచ్చు
టయు, నట్టిశత్రువైనను శరణు జొచ్చెనేని రక్షించుటయు,
స్త్రీలకును బ్రాహ్మణులకును రోగులకును గలుగు నాపదలఁబాపుట
యు నీవివాసతములు. వీనిలోనొక్కటి తప్పినను నాకీర్తి
నశించును. కాఁబట్టి యింద్రున కేవిధమున నేనిం గవచుండల
ముల చిచ్చుటగునేకదా? యనెను. అందులకు సూర్యుడు
సన్నుతింపఁ: “కన్యా! ఏమిది? నీవెక్కడ? నీబుద్ధిపోవువిధ
మెక్కడ? నట్టిబేలవగుచున్నావు. కావుననే మిక్కిలి ప్రేమగల

వారు చెప్పెడిహితములు చెవికెక్కుకున్నవి. చెడవలదు. నీకుఁ
దెలియుచున్న చెప్పుచున్నాను. తనకును, దన్నునమ్మిన యాలు
బిడ్డలకును, దన్నుంగన్న తలిదండ్రులకును, బంధుజనులకును
సెబ్బరకలుగకుండునట్లు గదా కీర్తిని సంపాదించవలయును ?
ఇందఱిచేటునకు మూలమైనకీర్తియు నొకకీర్తియా ? అన్నిటి
కిని ముఖ్యములగునవి ప్రాణములు. ప్రాణముల నిలుపుకొనియే
కీర్తిని గడించుకొనరాదా ? ప్రాణవంతునకుఁ గీర్తియొక్కటి
యేకాదు. పెండ్లము, బిడ్డలు, పంపదలు, చుట్టినక్కములు
నివన్నియుఁగలుగవా ? మనియుండువాఁడెప్పుడైనను సార్వ
భౌముఁడు గావచ్చును గదా ? ఒక్కప్రాణ ముండినఁ గదా
యివియన్నియుఁ దక్కును ! చెట్టునటికి యాపండును గోయ
దురు ? చచ్చినమనుజుఁడు తనకెంతకీర్తియున్నను దానిపక్ష
దానెఱుంగఁ గలఁడా ? చచ్చినవారికీర్తి వీనుఁగునకు సొమ్ము
పెట్టినట్లేమగును. నిన్నింత నిర్బంధించుటకుఁ గారణమేము ?
నీకునాయందు విక్కిలి భక్తియుడుటవలనను, భక్తజనుల
రక్షించుట నామొదటిపనిగాన నీట్లు చెప్పవలసివచ్చినది. మఱి
యు దేవరహస్యమొక్కటి గలదు. దానిం బట్టియు నీయందు
నాకు మక్కువ యెక్కుడుగాఁ గలదు. అది యిప్పుడునీకు
జెప్పునుగాని విమ్మట నీకుఁ దెలియఁగలదు. నీకు నర్జునునకును
దీక్షిని వైరము గలిగి యున్నది. మిఁయిరువుఁకును యుద్ధము

గాగలము. అప్పుడు నీవుసహజ కవచకుండలములతోఁ గూడి యుంటివా యగ్జనునకు నిన్ను సంహరింప నలవికాదు. ఈరెంటిని గోలుపోయితివా మిక్కిలి ముప్పువచ్చు” నని యందులకుఁగల తాకికగాథల యుక్తియుక్తములుగా నుపన్యసించెను. దానిం గూడ సరకుసేయకుండుట చూచి, ప్రాణభయము గంటికెదురఁ గప్పట్లైతిమానెను. భృథప్రతుఁడు వీనికెల్లఁ జంకునా ? సింగ మున కెంతయాఁకలిగెనైన నేనుఁగుమీది నే కన్నుగదా ? కన్యఁ డంత సూర్యునితోఁ; “నోదేవా ! నీవు కరుణామూర్తివి. భక్తులకు సంపద గూర్చుటయందే నీచిత్తమెప్పుడు నుండును. కాబట్టి నాయందలి మక్కువవలన నింతదూరమువచ్చి నన్ను ముగ్ధుఁగఁపించితివి. నేనొకటి విన్నవింప బోయెదను. నా మాటలు ప్రతికూలములై లలితములుగాకుండినను సహింసవల యును. నేనపత్యమాడుటకు భయపడినంత మృత్యువునకును భయపడదు. ప్రతిగ్రహించిన వ్రతము విడువదగినా ? విడిచిన దుష్కర్తవీ కదాచనవలయును ? కాబట్టి వ్రతమునుమాత్రము మోన్పింపఁజూడకుము. అర్జునుని జయించుటకష్టమని చింతింప వలదు. నాకుఁగల దివ్యాస్త్రములు దమకుఁ బెరియవా ? అర్జును నెట్లని యుద్ధమునఁ జరిపినేర్తును. తామింక మాటువలుకక నాక నుజ్జనీయున” దనెను. సూర్యుఁడంత కొంతసేపు చింతించి, “నాయనా! నీవెట్లనిం గవచకుండలముల నిచ్చునట్లునిశ్చయించు

కొంటివే నట్లయిమ్ము, నిన్నుడ్డుపెట్టనాకు శక్యముగాదు. అయిన నిందునొద్ద నొక చొడ్డశక్తిగలదు. అదిభయంకరము సమోఘమునగునది. దానినేనడుగుము. మున్నిందునుండి యా చొడ్డ శక్తి నంది యావల నాతనికి నీకవచకుండలముల నియ్య వలయును. అట్లుచేసిన నీకుభద్రమగును. ఆశక్తి యుద్ధమున శత్రువులఁ జంపించంపి మరలఁ జేరికొనచ్చుచుండును. పూర్వ మింద్రుఁ డీశక్తిచేతనే శూరులయిన యనురుల సమూహమును వేలకొలఁదిని జంపుచుండెను. నీకట్టి సాధనముండెనేని యుద్ధ మునఁదప్పక జయముగాఁతు” వని చెప్పి యంతర్ధానమందెను. కర్ణుఁ డిందునిరాక కెదురుచూచు చుండెను.

ఒక్కనాఁడు గర్ణుడు మధ్యాహ్న సమయమున సూర్యో పాసనచేయుచు బ్రాహ్మణులు గోరులవలె నిద్దురుచుండెను. ఆ సమయమున నిందుడు బ్రాహ్మణుడై వచ్చి “భిక్షుండేహి” యనెను. “బ్రాహ్మణోత్తమా ! మీకేమికావలయును ? విక్కిలి సొగసు గత్తెలగుస్త్రీలా ! మణిమయ భూషణములా ? ఏమి కోరినను దప్పకయిచ్చెద” నని కర్ణుఁడనెను. బ్రాహ్మణుడుఁ “నాకివియెల్ల నిష్టములుగావు. నీకవచకుండలములు గావల యును. నీవు సుగుణవిధిగదే ? ఏనినియ్యఁకాలితివా నని. లేదన్నఁబోయెద” ననెను, అంతరాధేయుడు ; “భూమర వర్యా ! ఏమిమితయిది ! నేను మేలయిన వస్తువులను నీకిచ్చెద

నని చెప్పుచుండవాని నెల్ల నుకేషించి పసలేనివేవ్రా యడుగు
చున్నావు. నీవుబేలవు. నీవలె నిదినజులొనెవ్వరు నేలొకము
నను రడిగినదిలే” దనెను. కర్ణుడేమిచెప్పినను నాబ్రాహ్మణుని
నోటఁ గనఁజకుండలము లనుమాట దప్ప వేఱువెడలవయ్యెను.
కర్ణుఁడతని నంతోవేడుకొనెను. పూజించెను. ముఱులు
మున్నగుపది దెచ్చి యెదురనుంచెను. ఆ విప్రుఁడు వాని
చాయ నొక్కతూటియేనిఁ జూడనొల్లఁ డయ్యెను. అంతఁ
గర్ణుఁడు వాని విడుటవలనఁ దనకుఁగల్గు నపాయముల
దెల్పియ్యవను దానికిఁ ద్రిప్పఁదలఁచి ; “అయ్యా ! నాకవచ
కుండలములు దేహముతోడఁ బుట్టినవి. తెచ్చి తొడుగు
కొన్నవికావు. ఇవిలేకపోయెనా యుద్ధమున బలవంతులగు శత్రువు
లకుఁజిక్కి కష్టపడుదును. కావునవాని నిచ్చుటదగదు. వీనికి
బదులుగా జనసమూహమును ఫిరఘాన్య సంపదలును గల
నారాజ్యము నేనిచ్చెదను. ఇంక నన్నలసట పెట్టకు”మనెను
అప్పటికి నాబ్రాహ్మణుని మోమున నంగీకారసూచన ముగాన్పింప
దాదెను. అప్పుడు కర్ణుఁడు చిటునవ్వెలయ ; “మహాత్మా
నిన్నుఁ దెలిసికొంటిని. నీవు దేవనాథుఁడవు. ముల్లొకములు నీవరి
పాలన క్రిందవెలుగుచుండ నిట్లు నాబొంట్ల వేడుకొనుట
దగునే? నీ విచ్చటికి వచ్చి నన్ను యాచంచుటయా? ఇది
యుక్తమా?” యని యడిగెను. అందుల కింద్రుఁడు

“సూర్యుడుమున్నే నీకిదియంతయు విశదముగాఁ జెప్పెనని తెలిసికొంటిని. పలుపలుకులేల ? కవచకుండలములిప్పు. ఇదియ నాకుఁ బ్రయమగునది. ఆస్నియుఁ దెలిసియుండ నింక జాగేల?” యనెను. అందులకుఁ గర్ణుడు “అట్లేని నీచిత్తము వొప్పున కానిప్పు. వీనినిచ్చుటవలన నాకు శత్రువులవలనఁ గీడుగలుగును గనుక సకలశత్రు సంహరించునై నీయమోఘ శక్తినిఁ గృపఁజేసి కవచకుండలములఁ గొను” మనఁగాఁ నింద్రుడు దనలో;

“బభౌ! మంచియెత్తు గడయే. ఇది యాసూర్యుడు చెప్పిన యుక్తియే. కవచకుండలములు పుచ్చుకొని దానికి నాటియగు శక్తినిచ్చినఁ బ్రయోజనమేమి? అంతకుపై వానిఁ బుచ్చుకొన కూడుటయే మేలు. అయినను నీయొడంబడిక మీఁది నిచ్చితి నేనిం గొంచెము కష్టము తొలగవని చింతించి; “కర్ణా! నీవక్షి నట్లు శక్తినిచ్చెదను. అది యుద్ధములందు శత్రువులఁ జంపి చంపి మరలఁజేతికి వచ్చుచుండును. ఇది దాని స్వభావము. అయినను నీకిచ్చునపు డట్లుగాదు. ఒక్కతూటిమాత్రము నీకు జయింపఁ గడిదియగు పగవారిఁ జంపి మరల నాకడకేవచ్చును. ఇట్టియేర్పాటున కిచ్చగింతువేనిఁ బరిగ్రహింపవచ్చు” సనెను. కర్ణుడు; “నాకుఁగల పగవాఁడొక్కఁడే. నా యీ కోరిక వానిఁ జంపుటకే కాని వేఱుగా” దనెను. అందుల నింద్రుడు ముఖ

చుఁ జటుచప్పుదోఁప; “నీతలంపు నేను నిజముగాఁ జెలిసి
కొంటిని, అర్జునుని గెలువఁ జూచెదవు. వాఁడంత సామాన్యుఁడా?
వాని శౌర్య మత్యుగ్రము. వానితేజ మసమానము. కావున
నాపని నీ కసాధ్యము. తక్కిన సన్నియు నట్లుండ మూఁడు జగ
ములు నెవ్వనికి లోఁబడి నడచునో యట్టి యవ్యయుండగు నారా
యఁబుడు దయ దలిర్ప నాతనిఁగాచుచుండఁగా నీ యీశ్విత
మెల్లకొనసాగు?” ననియెను. కర్ణుఁ; “డదియెఱ్ఱైన నగుఁగాక.
అప్పటికిఁ జూచుకొనెద నిప్పుడు నా సహజకవచ మొలిచితినేని
నాదేహమెల్ల వికృతమగునే? దీనికేమి తలఁచితి” వనఁగా; “నీ
దేహము సూర్యుని వర్ణముగల్గి వెలుఁగుచుండు”నని చెప్పివాని
కమోఘశక్తినిచ్చి; “దీని నాపత్కాలమునఁ దక్కఁగిక్కినపుడు
ప్రయోగించితివా నీకుఁ జెడుఁగు సుమీ” యని దిట్టపఱచెను.
అంతఁ గర్ణుడు వాడి కత్తినిఁగొని దేహమందున్న కవచము
నొలుచుచున్నపు డాకాశమునుండి దేవతలు పువ్వుల వాస గురి
పిందిరి. అప్పురసలాడిరి. గంధర్వులుపాడిరి. సిద్ధసాధ్యులు స్తోత్రము
చేసిరి. ఇంద్రుడు నతని కవచకుండలములఁ బుచ్చుకొని కర్ణుని
శరీరముగాఁగి యు క్తముగాఁగించి సంతోషముతో స్వర్గమునకుఁ
ఛోయెను. ఈ పుత్రాంతము డెలిసి కౌరవులకు దుఃఖమును
బాండ్లవులకు సంతోషమును గలిగెను.

నిఖిలాస్త్రములును వ్యర్థమగులాగునఁ బరశురామ శాపమును, రిధము గ్రుంగులాగున బ్రహ్మాణ శాపమును, గవవకుండలములు పోవునట్టిందుని యాచనయును, నిట్లు కర్ణనిపరాక్రమమున కడ్డములు గల్గించి; పాశుపతాస్త్రలాభము, సక్షయతూణీరగాండీవములందుట, యఖిల బ్రాహ్మణులచే నాశీర్వాదింపఁబడుట యిట్లగునుని పరాక్రమమును సుప్రసిద్ధము గావించిపట్టి దేవుని కుట్ర యేమనవచ్చును ?

సకల భూత సృష్టిస్థితి సంహారకారణుండును, సర్వాంతర్యామియు, జగన్నాటక సూత్రధారుఁడునగు విష్ణువు భూభార నివృత్తికొఱకుఁ గృష్ణఁడై మధురాపురమునఁ గుంతియన్న యగు వసు దేవునికి దేవకి యందుఁ బుట్టి బాల్యముననే పూతనాదులను, గంధాదులను జర్జిరియకావడమున రుక్మిణి మున్నగువారితో ద్వారకయందు వసించుచుండెను. అమ్మహత్ముడు దూరముననుండియే తన దివ్యసంకల్ప మాత్రమున బాండవ శారవ వైరమును బుట్టించుచు భూభార నివారణమునకై వర్తించుచుండెను.

ద్రౌపది స్వయంవర సమయమునం దర్జునుఁడు యంత్రమత్యస్యము గూల్చుటవలనఁ గర్ణని బలిమి తగ్గి యావై రమిండుకయడఁగినట్లుండెను. కాని బొత్తుగాఁ జల్లాఁబడియ్యెను. ఇంతవఱకుఁ గల్గినవైరమునకుఁ గర్ణుఁడే కారణము. వ్రానివలననే

వైరము పెరిగి పెద్ద మంటగా నుండెను. ఇప్పుడు దానిని గగలుచ్చుటకు వానికి శక్యము గాదయ్యెను. అర్జునుడు మీఠి విజృంభించుచుండి సంతవలకును కృష్ణుడు దూరముననే యుండెను. ఇప్పుడు కొన్ని కారణములం బట్టి దానినిఁ ప్రజ్వరిల్ జేయుటకై భగవంతుడు దగ్గఱకు రావలసిన వాడయ్యెను. వ్రాపదీ స్వయావకమైన వెనుకఁ గురుసాంశవులకు నడుమఁ జొచ్చి తైరమటుఁగుననుండి; సూత్రధారుడై యుడిసవాడే రంగము నడుమఁ బాత్రములందును నొక్కడై వర్తించు చట్లు వారి కార్యముల నిర్వర్తించుచుండెను. ఇప్పుడు ద్రౌపది యే ముఖ్యసూత్రము. అదియే వైరాగ్ని భగ్గునం దరికొల్పుట కైన యాజ్యధార. అకీలు బొమ్మ భారత కిధారంగమునం నడుగు పెట్టినదే కృష్ణుడు సూత్రధారుడై వచ్చి దాని నాడింప సాగెను

పదియవ యధ్యాయము.

కర్ణుని పరాజయము.

కృష్ణుడు రెండు ముఖ్య పాత్రములు సవరించుకొని తక్కిన కార్యములకుఁ బూసిన వాడయ్యె. అందు మొదటిది మయుని చేత విచిత్రమగు సభనొకటి నిర్మింపఁజేసి ధర్మరాజున కిప్పిం

చెను. పిదప రాజసూయమును జేయించెను. ఆ రాజసూయమునకు దుర్యోధనుడు వచ్చి యుండునపు డామాయాసభ యాతనికి విభ్రాంతిని గలిగించెను. దానినిఁ జూచి ద్రౌపది మక్కువ నవ్వెను. భీమసేనాదులు పకపక నగిరి. కృష్ణుడు మఱి మఱి నవ్వించెను. దుర్యోధనున కా రాజసూయ విభవమే కన్నులు ముడించెను. మఱియు నాసభయందు నవ్వుల పాలగుటఁ గోరుచుట్లు వై రోకటిపో' టన్న ట్లావైరమును వృద్ధి పఱచెను. అని యట్లుండ నాయాఁడుది యేవురు మగల యిల్లాలు రాజరాజగు తన్నుఁజూచి నవ్వఁదగునా ! ఆతనికి నిమూసఁజే నోర్వఁ గూడునా ! అంతఁ బొందవులు శకునితో నాడుటయు సంతక అన్నియు నోడి కడపట ద్రౌపదిం గూడ నొడ్డి యాడుటయు తీననేకదా కట్లెను? దుర్యోధనాదులకు ద్రౌపది చిక్కిన తోడనే మయసభ యుండలి దాని నవ్వు జ్ఞ, జ్ఞి రాగాఁ జగదీర్పు కొనవలయునని తలచి, యా పరివ్రతను, సభామధ్యమునఁ బట్టితెచ్చి, చీర లొలిపించెను. ఇదియుఁగాక, దుర్యోధనుఁ డా నాబిడను దిన తొడ యెక్కుమని పిలిచెను. ఆవైరాగ్ని యూచక మందుట కీ రెండే చాలియుండెనుగా? ఇంతకంటె వైరాగ్నికింకేమి కావలయును? ఆ సమయమునఁ గర్ణుడు “ఓసీ ! నీ మగలు గొడ్డుపోయిరి. పాయవముగల మఱి యొకని నిందు మగనిగా వెదకి చూచుకొ” మ్మనిన నాపలుకు

లబ్ధునుని మరనున గాటముగా నాటుకొని వాని మరణానంతర
మునఁగాని మానడయ్యెను. అవిడ మహాపతివ్రత. త్రిలోకధీరు
లగు పంచసంక్షులయొక్క ధర్మపత్ని. ఎండకన్నెఱుంగని యిల్లా
అక్కడ? రాజులు నిండియున్న సభకీడ్చితెచ్చుట యెక్కడ?
తెచ్చి చీరలొలుచుటయెక్కడ? ఇది దుస్సహము. అతిదారు
ణము. పరమఘోరము. మఱియప్పటి నవ్వే యిట్టి పన్నుగడకు
మూలమైనది. శర్మడు వైరాగ్నిని బ్వలింపఁజేయుటకు శర్మడు
గాకున్నను, బ్వలించుచున్న కట్టియనొకదాని నెగఁద్రోచి,
తనభృత్యకృత్యమును నిర్వహించుకొన్నవాడయ్యెను. ఇదియే
శర్మడు తన జన్మప్రయోజనమగు వైరాగ్నివృద్ధికి గడపట
జేయఁజాలిన మహాకైంకర్యము. ఇట్లువైరము జల్లాటకుండు
టకే పండ్రిండేండ్లు వనవాసము నొకయేఁ డజ్ఞాతవాసము
జేర్పడినవి. ఆయరణ్యవాస మేర్పడుట దానంగల్గిన క్లేశము
మూలమునఁ బాండవుల పాపక్షయమునకును, రాజ్యభోగాను
భవము మూలమున దుర్యోధనాదుల పుణ్యక్షయమునకును
గారణమయ్యెను. వారికి దానివలనఁ బ్రభావముపొచ్చుగా,
పీరికి ప్రాభవము తగ్గుచువచ్చెను. అందులకుదాహరణము లోక
మునకుఁ బెలుపుటకై దుర్యోధనుని ఘోషయాత్ర జరిగినది
గంధర్వులకుం జిక్కిన కౌరవులఁ గర్ణునకు విడుపింప వీలుగా
కుండ నర్జునుఁడే విడిపించెను. ఆరణ్యవాసము కడపట నర్జు

నుడు, భీష్మాది సకలవీరులకును సంగ్రహణ్యుడై శూరాగ్రేసరుఁ
డాయెను. అజ్ఞాతవాసాంతమున దక్షిణ గోగ్రహణసమయ
మున గోవుల మఱలించి విరాటనగరమునకుఁ దోలుకొనిపోవుట,
భీష్మాదులు వెక్కండ్రుగూడి యర్జునున కొక్కచికోడుదురని
లోకమునకు రూపించుటకు భగవంతుడు గావించిన సరిశీలన
మేకాని, మఱియొకటిగాదు. ఇట్లు భగవంతుడు, దక్షిణ
గోగ్రహణమున సర్జనునకు వలయు సాధనసంపత్తి యెల్లఁ
గుదిర్చి మహాభారత యుద్ధమునకుఁ నాయితపఱచెను. అజ్ఞాత
వాసమును దీతెను. మరల సర్ధరాజ్యమునకుఁ బూర్వ నిబంధన
ము చొప్పున నడుగుట ధర్మమునుఁబట్టి తామైకయ్యమునకుఁ
గాలుద్రవ్వరాదనుటకొఱకే కానివారితపన్నును, సుగుణసంపత్తి
యు, వారి నఖండ మహిమండల రాజ్యధురంధరులను గావించ
నుండగా, సర్ధరాజ్యమునకు రాయబారములు ప్రవర్తిల్లవలయు
నే? అందుఁ గృష్ణుడే రాయబారియయ్యె. మృత్యుసంహారమునకై
ఘట్టినవాడు, సంధియెల్లుచేయును? మహాపతివ్రత స్త్రీలు భంగ
పఱచిన వావులకు, ధర్మవ్రతుల సట్లల్లాడఁబెట్టిన యాదుష్టులకు
సకుటుంబ వినాశ మే ప్రాయశ్చిత్తము. ధర్మవాశమున నెంతబద్ధు
లైనను; వారిపత్నిని అందునురాజపత్నిని, అట్లుసభామధ్యమున
భంగపఱచుచుండగాఁ గాచుటకు మించినది మఱియేధర్మము? ఇట్లుమానమును గాచుటకులేని శస్త్రాస్త్రములు కాల్యనా!

అది మగతనమా! యని సందేహముతోఁచుచున్నది. ఇది దైవతంత్రము. కాకున్న సైంధవకీచకు లాబిడను దాకిఁసంత మాత్రముననే యెట్లయ్యిరి? పాండవుల యంతటి ఘోర మునుఁజూతురు? అట్టి దుర్యోధనాదులనే కాక వారిప్రక్కఁ జేరిన భీష్మాదులనుగూడ నశింపఁజేసి భూభారావతరణము గావించుటకై యంత గొప్పశాంతినిచ్చుట భగవంతుని సంకల్పము. క్రౌంచ కన్నీ రొక్కొకబొట్టును, ఛిర్రరాజుయొక్క శనుతెప్పనాటును గాలకూట విషములై కాలాగ్నిజ్వాలల వలె రగులుచుండెను. యుద్ధమున కిరుప్రక్కల సన్నాహములు బరుగుచుండెను. కర్ణుని పురుషకారమింక నక్కఱలేదు. అయిన నప్పటి యాతనియుద్ధక్రమము చలింపని, స్వామిభక్తి, వీరవ్రత మును శౌర్య పరాయణత్వమును వేనోళ్లఁ జాటుచుండెను

కృష్ణుడు దుర్యోధనాదులకడకు రాయబారియై పోయినపు జాతని సంధివాక్యములకు దుర్యోధనుడు సమ్మతింపఁడయ్యె. అందులకు మాటుగా నతనిం జెఱఁబెట్టినయెడలఁ బాండవులకు బలమడంగునని తలఁచి, దుర్యోధనుడును, గర్ధాదులును గుట్ర వన్నిరి. కాఁబట్టి యతఁడు విశ్వరూపమున వారినిభయపెట్టి యుద్ధ మునకు సిద్ధులుగండని, చెప్పి బయలు వెడలిపోవునప్పుడు తన్నుఁ బట్టఁ దలంచిన కుట్రలోగుమికాఁడయిన యాకర్ణునిజేయఁ బట్టుకొని “నన్నుఁగొంతదూరము సాగనంపివత్తువు ర”మని

తోడుకొనిపోయి, యేకాంతస్థలంబున నిలిచి రహస్యమున నతనితో, “గర్హా! నీవు పెద్దలను నేవించినవాడవు. ధర్మములు నీకుఁ దెలియనివి లేవు. కాఁబట్టి యొకటి తెలియఁజెప్పెదను వినుము. నీవు పాండవుల కన్యుడవు గావుచుమీ! ఒకసిద్ధుని మంత్రబలమునలన సూర్యప్రసాదమునఁ గుంతి కన్యగానుండునపుడు పుట్టితివి. కాఁబట్టి పాండురాజునకుఁ బెద్దకొడుకవు. ధర్మరాజు మొదలగు నీతమ్ములంగఱకు నేనుజెప్పినా తోడనే వారు నీయదుగులకుఁమొక్కి తమ పుత్రమిత్త బంధు వర్గములతోను, జతురంగబల సమూహములతోను, నిన్నుఁగొలిచి రాజ్యమునకుఁ బట్టము కట్టుదురు. అప్పుడు నీవెట్లు ప్రకాశింపఁగలవో తలంచి చూడుము. ఇట్లు నడచుటయే ధర్మమార్గము గనుక వేగవారికడకురమ్ము. వారేల? నిన్ను పామాజ్యమునకుఁ బట్టముకట్టుటకు నే నొక్కరుడనే చాలుమను. నీవు పట్టాభిషిక్తుడవై మొట్టమొదట వెడలునపు డావైభవ మెంతోయుండఁగలదు యువరాజై ధర్మరాజు నీకు వింజామరములు నీచును భీముడు నీకు ధనశర్చిత్రము పట్టుగలఁడు. అర్జునుడు నారభ్యముచేయును. వీరేశాళ వీరిబంధువులయిన, పాంచాలురు, యాదవులు మాత్స్యలు మొదలగు రాజులు, నకుల సహదేవులు, నభిమన్యుడు మొదలగు కుమారులు మేమందఱము గూడుకొని, నిన్ను నలు

ప్రక్కలఁ బరివేష్టించిన తుము ఇట్లు మహేంద్రవైభవముతో భూచక్రమంతయు నేలుము. అదంతయు నట్లుండనిమ్ము. జగదేశ నుండరియగు వ్రాపది నిన్నాటవ పతిగాఁ బొందఁగలదు. అప్పుడు నీపుణ్యమేమని చెప్పవచ్చును? మాతాడక, మఱి యొకటి తలంపక నాతోడ కడలిరమ్ము. ఇట్లుచేసితివేనిఁ, గుంతి కిని, దక్కిన బంధుమిత్రుల కెల్లవారికిని బ్రിയమగు”ననెను. కన్యశుడంతయు విని, కృష్ణునితో; “ఔను. నన్నుఁ గుంతియెట్టు లనునను బోచిమ్మని నట్టేటపిడిచిపోయెనుగదా! సూతుఁడు దయతోఁదెచ్చి తనప్రియురాలి కిచ్చెను. వారంతకాలము గారాబముతోఁ గన్నకొడుకువలె నన్నుఁ బెంచిరి. నేటికి వారెవరోయని తెలియఁగా సొంతములేదని వారిని దిగవిడిచిపోయిన నాపోడిమిచెడదా? నావంత కఠినపుమనసా! పెద్దలను సేవించిన వాడననియు భర్తమాన్యము లెఱింగిన వాడననియు, నీవే చెప్పితివే! రాధయు, సతీరథుడును, నాకు జాతకర్మము మొదలగు సరిస్కారములనెల్లఁ దమకులమునకుఁ దగునట్లు చేసి సరిదులగు, వారుభర్తాంబున నాకుఁదలిదండ్రులయిరి. వారి యెడల నేనుబుత్తునివలె నడుచుటకు మాఱు దిగనాడి వచ్చుట భర్తామా? వారిని విడుచుట భర్తాముకాదని తలంపక రమ్మనెదవే! దామోదరా! ఇదినీకుఁదగునా! అదియెల్ల నట్లుండ మర్యోధనుఁడు నన్నుమాతుని కొడుకనిచూడక;

తనకన్న కొడుకులకంటెను, దోడబుట్టిన తమ్ములుకంటెను నాకెంతోప్రీతిగావించి నానాటికి నాకుఁ దేజస్సును, వైభవమును, నభివృద్ధిమగునట్లుగాఁజేసి కడవటఁ దనయంతవానిని గాఁజేసెను. అట్టిదొర, నట్టియుదారుని బగవారు ముట్టివచ్చి నపు డేధర్మమునుబట్టి విడిచివత్తును? నీవేచెప్పము. చూతము. ఇంతియకాక యతఁడు నన్నాయుధ్వునునకు నెదిరిగా నమ్మి యున్నాఁడు. ఆనమ్మిక వమ్మగునట్లుగాఁ బొండవులను గలయ వచ్చుట నాకుఁగగదు. వీరువారననేల? భూమియందలి జనులు, నేనును, నర్జునుఁడును, నొకరినొకరు గలఁజి పోర కున్నయెడల పకపకనవ్వరా ! నేనచటికివచ్చిన నర్జునున కపకీర్తి యన నింక నాకేమియో చెప్పవలయునా ! నీవు మిక్కిలి నిర్మలాత్ముఁడవుగాన హితముచెప్పితిని. కానిసాహసించుట నా మదికెక్కకున్నది. టక్కటిచెప్పెదను. నా జన్మసాహస్యమును మాత్రము నీమనముననే యడచి రక్షింపుము. తెలిపుచుతి వేని దాన నెంతయుఁ గష్టము సంభవించును. భర్మరాజునకు నేనన్నయగుట తెలిసెనా యుద్ధమున కాలఁడు పూనఁడుచుమా ! అట్టిధార్మికుఁడే గదా భూతిలమునెల్ల నాచంద్రాంకముగాఁ బరిపాలింపఁదగిన వాఁడు. అతనితమ్ములు ఋత్విజులుగాను నీవుపద్మవృక్షగా నుండి కురుకుమారులనెడి పశువులను బండ్లి యుద్ధయజ్ఞముజరుపుటమేలు. దానివలనఁ గురుక్షేత్రము పూర్ణ

భూమి యగును. అందు మాటలు లెల్ల సద్గతి నడయుదురు గాక" యనెను. కృష్ణుడు "ఓయీ! "నేను గనికరమున హితముచెప్ప నీవిటు పెడచెవిని బెట్టుదువే? ఈపట్టునీకుఁ గడ పటఁ సంతాపము నిచ్చును జూమీ! అర్జునునితో మచ్చరించితి వేని నోడుదువు. లేక చత్తువుకాని గెలుచుటయెక్కడిది? నీ తొక్కనికీఁగాదు. అనేకులకుఁ గాలమిట్లు తుడముట్టునే? నీ మనము శాంతితనందగుగా? అన్నిటికింటె వింతయగున దిద్దు మని గెలుతునని నీవెంచుట. అతఁడు గాండీవమును, దివ్యాస్త్రములను దాల్చియుండియు, నేను రథము నడపుచుండఁగా నీకెదురుటకుఁ దరమా? ఇంతచెప్పి నిన్ను బ్రదిమాలనేల? మృదవిధములఁ బాండవులే జయింతురు. అదియెట్లయిన నగుఁ గాక ఇక్కాలము సౌమ్యమై పుష్పఫలసమృద్ధమై, సస్యములు నిండారఁబండి, సంతోషప్రదమై యున్నది. నేటి కెనిమిదవ దిన మహావాస్య వచ్చుచున్నది గదా? ఆ పుణ్యదినమున యుద్ధ మవశ్యము జరుగఁగలదు." నావిని కర్ణుడు "గౌరవ పాండవుల యుద్ధము కలుగఁగలదని శకునములును స్వప్నమును నయుయన్నవి. దానియందు ధర్మజనకే జయము కలుగుననియుఁ చెలియును. నీవు చెప్పనక్కఱలేదు. ఈకారణమును బట్టియే నేఁ బాండవులతోఁ జేరనని చెప్పితిని. దీనికి మూలము, శకునియును, దుశ్శాసనుఁడను నేను నగుదుము,

కాని వే తెవ్వరుగారు. తక్కినవా రివ్వరు రుబాండవులను గలసి
 కేని నేనును గలువవచ్చును. అది యటుండనిమ్ము. ఈయుద్ధంబున
 గలిచియేని నిన్నుఁజూచెద. కాదేని పరలోకంబునుగాంచెద
 నింకేమియు నడ్డుపలుకకుము పోయివచ్చెద”నని శాఁగిలింఁచు
 కొనెను. కృష్ణుడు “అట్లకానిమ్ము. పా”మ్మనఁగా సతఁడు
 కృష్ణుని రథమునుండి దిగి తనరథమెక్కి హస్తినాపురమునకుఁ
 బోయెను. సకల భూమండలరాజ్యమునకంటె స్వామిభక్తి
 పరాయణుఁడును బిత్రుభక్తిపరుఁడు నగుకర్ణునకుఁ మయోధన
 రాధాసూతులకు సంతోషమిచ్చుటయే ముఖ్యము.

పదునొకండవ యథాయము.

కర్ణుని ధైర్యము.

కృష్ణుడు పోయినపిదప గుంతి పాండవ కారవులకు యుద్ధ
 మాసన్నమగుటచూచి, తనలోఁ “గట్టా! నంపడకని, చుట్టాల
 నెల్లఁ జంపుట ధర్మమా! యుద్ధమునఁ జొరఁబడినపిదప భీష్ముని,
 ద్రోణుని, రూపుమాపుట మలభముగా నగునా! అందుఁ
 గర్ణుని మనస్సు పార్థుని, పయిని గోముచేఁ గ్రాగుచున్నది.
 వానికొక్కనికేదక్క నింకేకిని యుద్ధమందంత యుత్సాహ
 ములే”దని, చాలసేపు చింతించి, తనలో “ఇంతేల? కర్ణుని
 తో వానిపుట్టుకనుగూర్చి తెలిపినా! పాండవులు తోడబుట్టువు.

లని యెఱింగినపిదపఁ బ్రయము పూనక తీఱఁడు. అప్పుడు యుద్ధము మాన్పకపోవునా!” యని యాలోచించి యతని నివాసమునకుఁబోయెను. కాని యతఁడునుష్ఠానము కొఱకు గంగఁగఁబోయి యున్నాఁడని విని యదిమఱింత యేకాంతమగుటను బట్టి యచ్చటికేఁబోయెను. అప్పుడు కర్ణుడు జపము సేయుచుండెను. కాన నామె యతనివెనుకఁ గూర్చుండెను. కొంతసేపునకు జపము చాలించి కర్ణుడు నలుస్రక్కలఁజూడఁగాఁ గుంతిదేవి కనఁబడెను. అతఁడు సంభ్రమమును, వినయమును మదిని బెనగొన దగ్గఱకుఁబోయి, తనప్రవరఁ జెప్పుచు వభివాదనము గావించు నపుడు రాధేయుడ నిచెప్పిఁ :

“అమ్మా! మీరువిజయముచేసిన కార్యమేమి? ఆనతిత్తురు గాక” యని యడిగెను. అందులకుఁగుంతి “నాయనా! నీవెక్కడ! మాతకులమునఁ బుట్టు తెక్కడ! నేనుమాతండ్రి కుంతి భోజుని గృహమునఁ గన్యాత్వమున నుండునపుడొక మంత్రబలమువలన సూర్యదేవు నాహ్వానముచేసితిని, అతఁడువచ్చి దయసేయగా నీవు నాకుఁబుట్టితివి. నాకడుపునం బుట్టుటచేఁ బొండవుండవయితివి. కనుక నీతమ్ములయిన పొండవులకును, గౌరవులకును బెద్దపు వానిని పెంటఁబెట్టుకొని, యీలోకమెల్ల నేలవలసిన వ్రభువని తెలియక రాధకొడుకు మాతకులమని చెప్పకొనునట్టి యీతిక్కవయేల?” యనెను. అబిడ యిట్లుచెప్పుచుండఁగానే

సూర్యబింబమునుండి “ఇదినిజము, వత్సా! ఈవిధముననే నడచుకొనుము. నీకుమేలగు”నను వాక్యము కర్ణునకు స్పష్టముగావినబడెను. జగన్నాథుడు కర్ణునకు మఱింతగట్టిగా నెత్తి చెప్పినను, అతఁడన్యుడగుటచే వినఁజేమా యని కన్నతల్లియే వచ్చిచెప్పెను. పాండవుల తల్లికదా యని పాటింపఁజేమా యనిజనకుడగు సూర్య భగవానుడే యాకాశము నుండి ఘోషించెనుగదా ! అంతకంటె విశ్వసంపఁదగినదెద్ది ? ఆమాటలకును గర్ణుని మనస్సు తిరుగుబడదయ్యె. ఏమియితనిధైర్యమహిమ ? అతఁడంతటికిని, జలింపక తల్లినిజూచి, “నీవుచెప్పినదినిజము. కాని నేనొక్కటిజెప్పెదను చిత్తగింపుము. నీవునన్ను గనినతోడనే విడువవలసిన దానవయితివి. దానక్షత్రియ సంస్కారిములు నాకులేకపోయెను. కనుక నిహమందును, బరమందును, నీకుఁబుత్రుడని చెప్పకొనుట పాడియగునే? నాజన్మము పరమ రహస్యమే యగుఁగాక. మఱి సూర్యుని ప్రసాదమువలన నింద్యముగాకుండునుగాక. దీనినింకః బ్రకాశము సేయకుండిన మేలగును. మఱి యగ్జునుడు మహాధనుర్ధరుడని యంతటను బ్రఖ్యాతుడై యుండగా నేనట్టి సమయమునఁ గుంతికొడుకనియు సూర్యునికేబుట్టిన వాడననియు నీకారణమున వారిం జేరఁబోయితినేని, భయపడిచేరితినని జను లాడికొందురు. అగ్జునుని మాట యట్లుండి గుఱ

యగు దుర్యోధనుడు నన్ను దెప్పగాఁ గొని యాయుధసమస్తము నీడవలె నని యున్నాడు. అదియో సమీపింపవచ్చునది. ఇన్నాళ్లు వారియన్నముదిని, వారిపలువగట్టి; యిట్టి విషత్సమయమునఁ జెడుఁగాకయని, విడిచిపోవుట ధర్మమా ! వారికిఁ దోడుపడుట కిదియే మంచిసమయము. పగవారు ముట్టవచ్చి నప్పుడు, కావలసిన వారెవరేనిం బోయుదురా ! అట్లుచేసిన రాజులు మనలను దిట్టరా ! కాబట్టి యెట్లును, దుర్యోధనునకై నీకోడుకులతోడఁ బోరాడుదును. నీవుచెప్పిన దెంతయు క్తముగా మండినను వినఁగూడకున్నది. ఇట్లని యూరక చెప్పటగాదు. ఇది నిశ్చయము. ఇంక నీవీపనిమీఁద నింత యక్కఱపడి వచ్చితివి గావ, యూరకపంపుటకు మనసొప్పకున్నది. కావున నీయిష్టమునకై తక్కినసాండవులు నలుగురు చిక్కిరా చంపకవిడిచి పుచ్చెదను. అర్జునుడు చిక్కెనా విడువక చంపియ తీటుదుఁ జూ ! చాచక చెప్పితిని. అర్జునుడు నన్ను జంపినను గీర్తి కరమే. నీకోడుకులతోడ నయిదుగురేని, నాతోడ నయిదుగురేనిఁ గావలయునుగాని యాఱుగురనుమాట యింక విడిచి వేట్టుము.” అనెను. అందులకు గుంతిమనస్సున శోకము మిక్కుటవై “అయ్యో ! ఇది దైవఘటనము. ఇది యెట్లును దప్పనా? తప్పదు.” అనితలఁచి కర్ణునితో “నీ విష్ణుడు చెప్పినమాట మఱవకుము మఱవకుము, నీతమ్ముల నలుగురిని విడిచిపుచ్చుము.

లగ్ననుని నెడల నీయిష్టము” కర్ణుడందులకు సమ్మతించి యామె
కు వినయవిధేయతలు ప్రకాశింప మొక్కి యాయమను
వీడుకొలిసి తనగృహమునకుఁ బోయెను. భగవానుండు పంచ
పాండవులయం దర్జునునకుఁ గర్ణునివలన భయమెంతమాత్రము
లేకుండునట్లుజేసిపెంచెడి. తక్కినపాండవులలోనే లేనతనిబారినిడి
లేసిం బ్రాణములు దక్కించుకొనుట కష్టముగాన, వారింగూడ
వానినుండి తప్పించుటకే కుంతిచేత పరమడిగిందినాడు; మఱి
భీష్ముడు గాని, ద్రోణుడుగాని పంచపాండవులనేమి చేయుదు
కదా? కనుక జగన్నాథుడు, పంచపాండవులకు నలయు రక్షణ
ములనెల్ల సంతరించి, యాశ్రిత రక్షణవ్రతమును, శరణాగత
త్రాణబిరుదమును, నెలకొలుపుకొన్న వాడయ్యెను. ఇంక
దుష్టశిక్షణమే కావలయును. శిష్టరక్షణమూలమునఁ గదా
యది గలుగును? కావుననే శిష్టులగు పాండవుల కెల్లవారికి
రక్షణము గావించినవాడయ్యెను. కావున దుష్టశిక్షణ రూప
మగు, భూభారావతరణమునకు, శిష్టరక్షణరంగము లవశ్యక
ముగా నిర్వృత్తము. భీష్ముడు మొదలగు పెద్దలకును, గర్జున
కును, మాటలయందు విరోధముఁ గలుగుచుండెను. వారు
దుర్యోధనునకు హితములు చెప్పుచుండఁగాఁ గర్ణుడు నడుమ
సొచ్చి వారిని గ్రిందుపఱచి, దుర్యోధనున దెల్ల ధర్మమనియు,
సధర్మమైనను దన బాహుబలమతనికి, వక్త్రాయుధమనియుఁ

బ్రగల్భములాడుచుండును. స్వామి భక్తిరసావేశము తెలివిని గప్పటవలనఁగాని తెలియక చెప్పటగాదు. ఆపెద్దలునుఁ గర్ణుని కసరుచుండుటగలదు. భీష్ముఁ డుభయపక్షములందు నతిరథ మహళులను వెవ్వేటుగా నిర్ణయించి చెప్పనప్పడు, కర్ణుని ప్రాంతాశాపమువలనను బరశురాముని వలన నస్త్ర విద్యచెడు టవలన, సర్ధరథుఁడనెను. ద్రోణుఁడు; “నేనే, యని వాఁడు తన్ను నెదిరిని దెలియక వదరును. ముట్టఁబడినపుడు పాటిపోవు” ననిచెప్పెను. ఇదియునిజమే? కర్ణుండంతటి వాఁడయ్యుఁ బెక్కు మాటు లర్జునునకు నోడిపోయెను. ద్రుపదునకోడెను. గంధర్వుల కోడెను. ద్రాపదీస్వయంవరమునను, దక్షిణ గోగ్రహణము నందుఁగూడ నాపార్థునికొనోడెను. మరల వాడెంత వీడెంతయని బింకము లాడుచునేయుండెను.

పండ్రెండవ యధ్యాయము.

యుద్ధ ము.

గర్ణుడు గాగగేయుఁడు దన్నర్ధరథుఁ గావించెనని కోపించి యతఁడు యుద్ధము నేయుచుండినంతవఱకుఁ దాను శస్త్రము ముట్టుకుండునట్లు ప్రతిజ్ఞ చేసికొనెను. యుద్ధమారంభమైన పది దినములకు భీష్ముఁడు యుద్ధరంగమునఁ బడి శరతల్పమున నుండెను. అప్పు డుభయపక్షములవారును నతనిని బూజించి

పలుకరించిపోయిరి. పిదపఁ గర్జుఁడతనికడకు రాఁగా నతఁ డెవ్వరు
వారని యడిగినపుడు, కర్జుఁడు “నేనురాధేయుఁడను. నాయందలి
వాత్సల్యముతోఁ జల్ల నిచూపు నాపయిని నిగుడించి మాటలాడ
వలయు”నని, భక్తివిసయపూర్వకముగ మ్రొక్కివేఁడను. భీష్ముఁ
డతనిని దగ్గఱకుఁ జేరఁబిలిచి యొకచేయిపైని వైచి కాఁగిలించి
యచ్చటనున్న కావలివారలు మున్నగువారి నావలకుఁ
బోపఁబుచ్చి యేకాంతంబున నతనితోఁ, “గర్జా! నీయందు
నాకుఁగోపమెక్కడిది? అప్పుడప్పుడు నీకుఁబెగడు పుట్టునట్లు భేద
ముగా మాటలాడియున్నాను. అయిన నట్లు భేదముగాఁ బలుకుట
యెల్ల బిడ్డలఁ జెఱుపరాగనియేకాని మఱొకటిగాదు. అది
శిక్షయేకాని, వేఱుకాదు. అదియునుగాక నీవు సూర్యుని
యనుగ్రహమునఁ బుట్టినవాడవు. కనుక నీకుమనుష్యులు
సాటిగాదు. మఱియు నీవు కుంతికొడుకవేకాని, రాధ
కొడుకవుగావు. ఇదివ్యాసుఁడు నాకు రహస్యమున నెఱింగిం
చెను. వారు తెలుపుటయేకాదు, నీతేతోవిశేషముల నలఁ
గూడ నాకుఁ దెలియుచుండును. నీవు పాండుకుమారుఁడవు
కావున నీయందునాకు వాత్సల్యమేకాని మాత్సర్యము గలు
గదు. ఒక్కటిచెప్పెదను వినుము. కేనిపుడే కారవులకును,
బాండవులకును, వైరము వలదని యడఁపెదను. పాండవులంగలు
వఁనేరికినిదరముగాదు. నీలన? వారిపక్షమున నప్రమేయుఁడగు

కృష్ణుడున్నవాడు. అట్టివారలతోడి విరోధము తగదు. నీవు
 వేయిలంపులేక వారితోడఁ గలిసియుండు” మనెను. అందులకుఁ
 గర్ణుడు “నేనుగొంతికొడుకనే యగుదును. అదియంతయు
 మున్ను పెద్దలు కొందఱుచెప్పగా వినియేయున్నాను. అంతయుఁ
 జెలిసినను గుంతికొడుకుల తోడి, పొత్తునాకుఁదగునా? వీరో
 మహాబలవంతులు. మఱియువారికిఁ గృష్ణుడు సహాయుఁడు
 కాబట్టి వారిని యుద్ధమందు జయించుట కష్టమని నాకును
 బాగుఁ జెలియును. అయిననుఁగురుపతి చేయుమన్నన లన్నిఁ
 టిని దలంచి చూడఁగా నేనతని, దిగనాడిపోవుట ధర్మమా?
 అది వీరునికేదగు ధర్మమగునే? అవన్నియు నట్లుండ మఱి
 నే నాపాండవుల నెన్నియో దుర్భాషలాడితిని. మఱియు వారిని
 నేనెన్నియోతడవ లవమానించితిని. ఇంక వారికిని నాకును
 వియ్యమును నెయ్యమును గలుగునే? కయ్యమేయుక్తము.
 వేయిమాటలేల? అంతయు దైవాయత్తములు. కనుక నీవు
 నన్నేదియు ననక పరసైన్యము దాకుట కనుజ్ఞయిమ్ము నా
 బలము లోకమెల్లఁ గొనియాడఁ దగినది” యని వీరరసోల్లాసం
 మనఁ బలుకగా భీష్ముడుఁబహించి “కర్ణా! నీవుచెప్పినంత
 చేయువాడవే. ఇది నే నెఱుంగనా? ధుర్యోధనునకుఁ దోడు
 నీకుఁజర్పమేకదా! అతని కేదిప్రియమో దానినేచేయుము.
 అదియే గొప్పబుద్ధి. నీమనస్సునం దనుమానమువలదు. యుద్ధ

మున కనుజ్ఞయిచ్చితి" నని ముఖవికాసముతోడఁ బలికెను. కష్టము ధీష్ణుని బంధుభావమునకుఁ బరమానందమును బొంది, తన విడిదిపట్టనకుం బోయినవాడయ్యె. ధీష్ణుడు యథాము చేసి కడపట నగ్గునుని బాణముల యురవడిని గొట్టువడిన వాడయ్యె అపుడు త్రాతాయణము పుట్టకుండెను కనుక నుత్త రాతాయణము నచ్చునఱకః బ్రాణములు మేనియందే నిలిపికొని యుద్ధరంగమునందు బరుండియుండఁపలంచెను. అపుడతఁడొక తలగడయడుగగా, జట్టునున్న రాజులు, మెత్తలు, తలగడలు, గొలిపియిరి. అతఁ "డిస్సీ! ఇవి వీరశయనమునకుఁ దగినవి గావని, యజ్ఞనునిచిలిచి తగిన తలగడ పెట్టుమనఁగా నతఁడు గాండివమునెత్తికొని నారి సారించి, చక్కని బాణములను భూమిని మోపి నిలుచునట్లుగా నేసి యతనికిఁదలగడ గావించెను. ధీష్ణుడు దప్పిచే రాజులను జలముదెమ్మనఁగా వారు మిక్కిలి చల్లని, తీయని జలములను దెచ్చిరి. కాని యతఁడు వానిని రోసి "నేను మనుష్యభావమును గడిచితిని. మానుషములగు చక్షుర్థములనువయోంచు హంసతూలికాతల్యమునందున్న పుడుగదా! ఇవి వలయును" అనితయ్యనున్న వారికిఁ గా"దని మరల "నర్జునా! నాకుఁదగిన జలముదెమ్మనఁగా నతఁడు బర్హస్య మంత్ర పూర్వకముగా బాణము భూమినిగాఁడు నట్లువ్రయోగించెను. అపుడు భూగర్భమునుండి పవిత్రములగు చల్లని

